Интелектуален Резултат N.1
„Настолен Анализ“

ПРОГРАМА ЕРАЗЪМ+
КА2 Сътрудничество за иновации и обмен на добри практики
Стратегически партньорства за училищно образование
СПОРАЗУМЕНИЕ №: 2020-1-CZ01-KA201-078434
Заглавие на проекта: 4G дидактически хапчета

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Съдържание

1. Феноменът на ранно напускане на училище 3
   1.1. Контекст 3
   1.2. Стратегическа рамка за ЕТ 2020 3
2. Данни за Ранно напускане на училище (РНУ) 5
   2.1. Общ преглед 5
   2.2. Анализ по пол 7
   2.3. Анализ по трудов статус 9
   2.4. Анализ по степен на урбанизация 10
3. Политики за справяне с Ранното Напускане на училище в ЕС 12
   3.1. Мерки за превенция 13
   3.2. Мерки за интервенция 19
   3.3. Мерки за обезщетение 27
4. РНУ и СОП 31
   4.1. Фактори, допринасящи за РНУ 31
   4.2. СОП като рисков фактор 32
   4.3. СОП определение и данни 33
   4.4. Действия за борба с ESL сред младите хора със СОП и увреждания 48
5. ESL и житейски умения 49
   5.1. Определение на житейските умения 49
   5.2. Жизнени умения в образованието 54
6. ИКТ в образованието 57
   6.1. Технологии за обучение 57
   6.2. Дигитално обучение, намаляване на неравенствата и насърчаване на приобщаването 62

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

1. Феноменът на ранно напускане на училище

1.1. Контекст

Наличието на гимназиално образование е от решаващо значение за житейските шансове на младите хора. То често се разглежда като минимално изискване за влизане на пазара на труда и е важен защитник срещу безработицата. В Европа обаче в никакъв случай не всички млади хора постъпват или завършват гимназиално образование. Тези, които не са склонни да идват от групи, които са маргинализирани по много други начини, са склонни да продължат да изпитват множество недостатъци в зряла възраст. В този контекст ЕС определи намаляването на процента на преждевременно напускане на училище (ESL) като приоритет за действие.

Ранно напусналите образование и обучение означава процентът от населението на възраст 18-24 години, което е получило най-много прогимназиално образование и не е включено в допълнително образование или обучение.

Числителят на индикатора се отнася за лица на възраст 18-24 години, които отговарят на следните две условия: (a) най-високото ниво на образование или обучение, което са завършили, е ISCED 2011 нива 0, 1 или 2 (ISCED 1997 нива 0, 1, 2 или 3C кратко) и (b) не са получили никакво образование или обучение (с други думи нито официално, нито неформално) през четирите седмици, предхождащи проучването.

Знаменателят е общото население от същата възрастова група, с изключение на респондентите, които не са отговорили на въпросите „най-високо ниво на образование или успешно завършено обучение“ и „участие в образование и обучение“.

1.2. Стратегическа рамка за ЕТ 2020

Ранното напускане на училище е свързано с безработица, социално изключване, бедност и лошо здраве. Има много причини, поради които някои млади хора се отказват от образованието и обучението преждевременно: лични или семейни проблеми, трудности в обучението или крехка социално-икономическа ситуация. Начинът, по който е изградена образователната система, училищният климат и отношенията учител-ученик също са важни фактори.

Тъй като често има сложни, взаимосвързани причини децата да не завършват средно образование, политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище трябва да се занимават с редица въпроси и да комбинират образованието и социалната политика, работата с младежта и аспектите, свързани със здравето. Някои от тези предизвикателства са очертани в инфографика, предоставена от Комисията.

Стратегическата рамка за европейско сътрудничество в образованието и обучението беше приета от Съвета през май 2009 г. Тя определя четири стратегически цели за

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

образованието и обучението в ЕС: превръщането на ученето през целия живот и мобилността в реалност; подобряване на качеството и ефективността на образованието и обучението; насърчаване на равенството, социалното сближаване и активното гражданство; и засилване на творчеството и иновациите (включително предприемачеството) на всички нива на образование и обучение. Тази стратегия определя редица критерии, които трябва да бъдат постигнати до 2020 г., включително делът на ЕС на преждевременно напусналите образованието и обучението да бъде не повече от 10%. Този референтен показател също е една от целите на стратегията „Европа 2020“ и преди това е част от Европейската стратегия за заетостта (впоследствие включена в стратегията „Европа 2020“), която уточнява, че делът трябва да бъде под 10%.

През януари 2011 г. Европейската комисия прие информация, озаглавена „Справяне с преждевременното напускане на училище: ключов принос към програмата „Европа 2020“ (COM (2011) 18 окончателен). Тя очерта причините, поради които учениците решават да напуснат училище рано – включително например трудности в ученето, социални фактори или липса на мотивация, насоки или подкрепа – и даде преглед на съществуващите и планирани мерки за справяне с този проблем в целия ЕС. Министрите на образованието на ЕС приеха Препоръка на Съвета (Препоръка на Съвета от 28 юни 2011 г. относно политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище) относно политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище, която определя рамка за последователни, всеобхватни и основани на доказателства политики. Те се съгласиха да си сътрудничат за обмен на най-добри практики и знания за ефективни начини за справяне с преждевременното напускане на училище

През 2014 г. Изпълнителната агенция по образование, аудиовизия и култура и Европейският център за развитие на професионалното обучение (CEDEFOP) публикуваха съвместно доклад за справяне с ранното напускане на образованието и обучението в Европа: стратегии, политики и мерки.

Съветът прие също заключения (Заключения на Съвета за намаляване на преждевременното напускане на училище и насърчаване на успеха в училище (2015 / C 417/05) за намаляване на преждевременното напускане на училище и насърчаване на успеха в училище.

Съвсем наскоро CEDEFOP стартира онлайн инструментариум за ПОО за справяне с ранното напускане, който предлага подкрепа на политиците и практиците с цел разработване и прилагане на политики за предотвратяване и коригиране на преждевременното напускане от образование и обучение

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

2. Данни за Ранно напускане на училище (РНУ) [1]

2.1. Общ преглед

Лисабонските цели въведоха, по отношение на преждевременното напускане на училище, една и съща цел за всички европейски страни: 10% намаляване на процента на незавършване на средно образование. Неуспехът да се постигнат целите, определени за 2010 г., накара Европейската комисия да преразгледа целите на Лисабонската стратегия през 2020 г., които са превърнати в национални цели, така че да позволи на всяка държава-членка да адаптира интервенциите спрямо техните специфики и да позволи на тези страни, далеч от това, което е посочено от ЕС, беше решено да се програмират междинни цели.

През 2019 г. средно 10,2% от младите хора (на възраст 18-24 години) в ЕС са преждевременно напуснали образованието и обучението, с други думи, те са завършили най-много прогимназиално образование и не са били в допълнително образование или обучение по време на четирите седмици преди проучването. Сред държавите-членки на ЕС, делът на преждевременно напусналите през 2019 г. варира от 3,0% в Хърватия до 17,3% в Испания.

Общият дял на преждевременно напусналите образованието и обучението е спаднал в ЕС с 0,9 процентни пункта между 2014 и 2019 г. Сред държавите-членки на ЕС най-голямото намаление (в процентни пунктове) между 2014 и 2019 г. в дела на преждевременно напусналите Португалия, Гърция, Испания и Малта, всяка от които отчита спад над 4,0 пункта. Между 2014 и 2019 г. има увеличение на дела на преждевременно напусналите в 12 държави-членки. Най-голямо увеличение е регистрирано за Кипър (2,4 пункта), Дания (1,8 пункта), Словакия (1,6 пункта), Чехия (1,2 пункта), Люксембург (1,1 пункта) и България (1,0 пункта). Останалите шест държави-членки (Германия, Австрия, Унгария, Хърватия, Латвия и Словения) отчетоха увеличение от по-малко от 1,0 пункта.

Като част от стратегията „Европа 2020“ всички държави-членки на ЕС са приели национални цели за този показател. До 2019 г. делът на преждевременно напусналите вече е под националната цел в 16 от държавите-членки, но остава над националната цел за 11 от държавите-членки.

Разликата между последния процент за преждевременно напускащите образование и обучение и националната цел за 2020 г. беше особено изразена в Румъния (където последният процент за 2019 г. беше с 4,0 процентни пункта по-висок от целта) и достигна своя връх в Малта, където разликата беше 6,7 процентни пунктове; имайте предвид, че

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_leavers_from_education_and_training#Overview

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

тези две държави-членки заедно с Испания също са регистрирали най-висок процент на преждевременно напуснали през 2019 г.

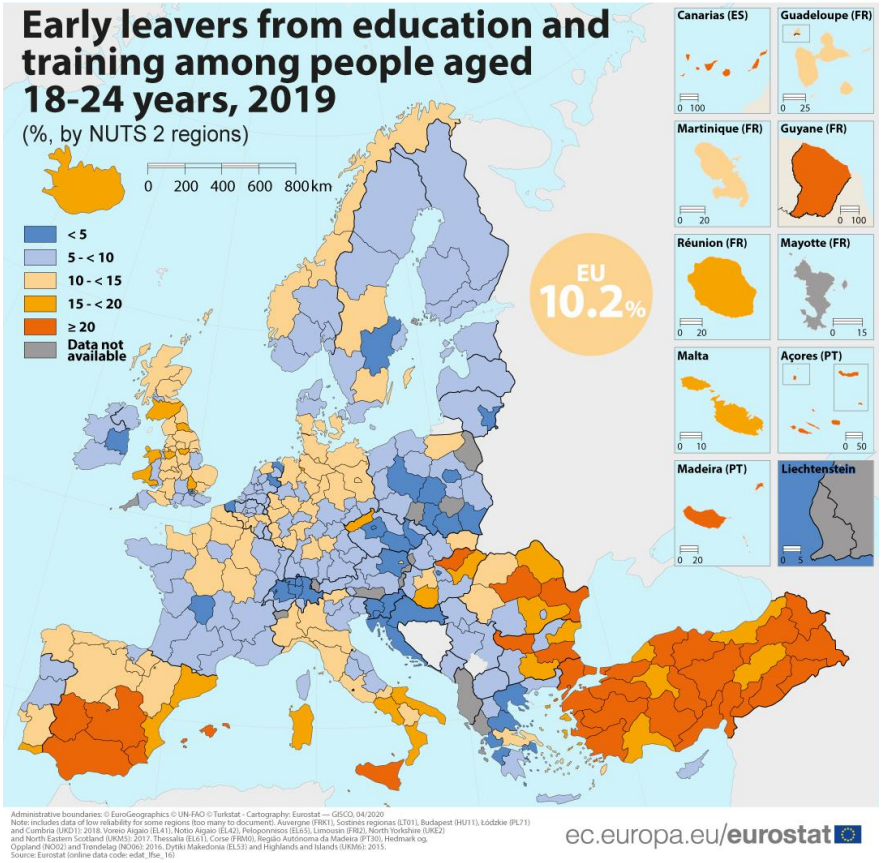

В страните партньори по проекта 4G се случиха следните ситуации:

- В България националната цел е заложена на 11%. През 2019 г. нивото на ESL е 13,9%
- В Чехия националната цел е определена на 5,5%. През 2019 г. нивото на ESL е 6,7%
- В Италия националната цел е определена на 16%. През 2019 г. нивото на ESL е 13,5%
- В Португалия националната цел е определена на 10%. През 2019 г. нивото на ESL е 10,6%
- В Испания националната цел е определена на 15%. През 2019 г. нивото на ESL е 17,3%

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Early leavers from education and training, 2014 and 2019
(% of population aged 18-24)

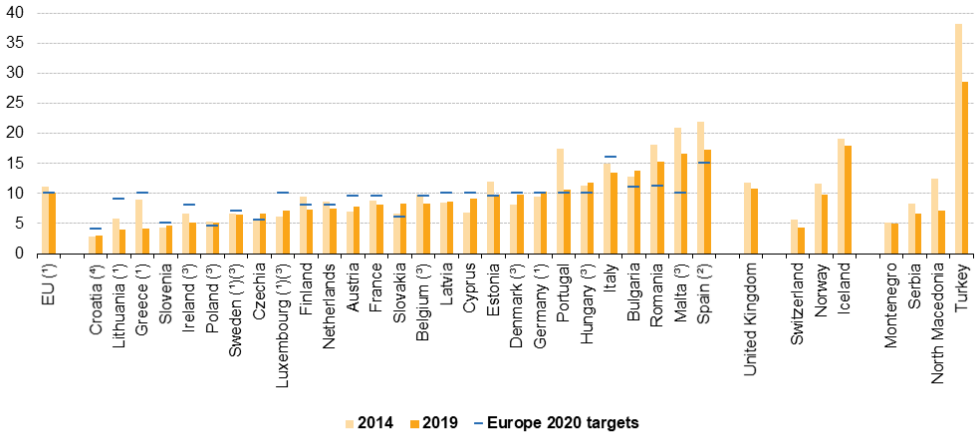

Note:
(1) For the target to be achieved, the share of early leavers from education and training should be below the target value.
(2) Europe 2020 target is defined as the school drop-out rate.
(3) Break in series.
(4) Low reliability.
Source: Eurostat (online data code: edat_lfse_14)

eurostat

2.2. Анализ по пол

Делът на преждевременно напусналите образованието и обучението през 2019 г. в ЕС е бил с 3,5 процентни пункта по-висок за младите мъже (11,9%), отколкото за младите жени (8,4%). Почти всички държави-членки на ЕС съобщават за по-висок дял на преждевременно напусналите младежи, отколкото за млади жени, с особено големи разлики – от поне 5,0 процентни пункта – в Естония, Португалия и Испания. Има две изключения сред държавите-членки, тъй като делът на рано напусналите е по-нисък за младите мъже, отколкото за младите жени в Румъния (0,9 процентни пункта разлика) и Чехия (0,2 пункта).

В ЕС делът на рано напусналите е спаднал между 2009 г. и 2019 г.: общият дял е спаднал с 3,8 процентни пункта, докато съотношението на младите мъже и младите жени е спаднало съответно с 4,1 и 3,6 пункта. Въпреки че делът на рано напусналите е спаднал повече за младите мъже, отколкото за младите жени в процентни пунктове, все още има разлика между половете от 3,5 пункта през 2019 г. Тази разлика между половете е 4,0 пункта през 2009 г., но едва 3,0 пункта през 2016 г.

Между 2009 г. и 2019 г. почти всички държави-членки на ЕС отчитат спад в дела на преждевременно напусналите младите мъже. И все пак седем държави отчитат повишение: 0,1 пункта в Полша, 0,3 пункта в Германия, 0,5 пункта в Унгария, 0,8 пункта в България, 0,9 пункта в Австрия, 1,1 пункта в Чехия и 3,1 пункта в Словакия. На други

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

места съотношението спадна: през 2019 г. делът на младите мъже, които са напуснали рано, е с поне 10,0 процентни пункта по-нисък в сравнение с 2009 г. в Малта, Гърция и Испания. Сред страните, които не са членки, това е така и в Норвегия, докато в Португалия делът е спаднал с 22,1 пункта между тези две години.

Сред младите жени се наблюдава до голяма степен подобна ситуация. Четири държави-членки на ЕС – Словакия, Чехия, Словения и Унгария – отчитат по-висок дял на младите жени, които са напуснали рано училище през 2019 г., отколкото през 2009 г. Португалия отново регистрира най-голям спад в дела на преждевременно напусналите училище, спад от 18,4 процентни пункта между 2009 и 2019 г. за млади жени. С изключение на Испания (намаление от 11,1 процентни пункта), нито една от другите държави-членки не отбеляза спад над 10,0 пункта; двуцифрени намаления бяха регистрирани и в Северна Македония и Турция.

Early leavers from education and training, young men, 2009 and 2019
(% of young men aged 18-24)

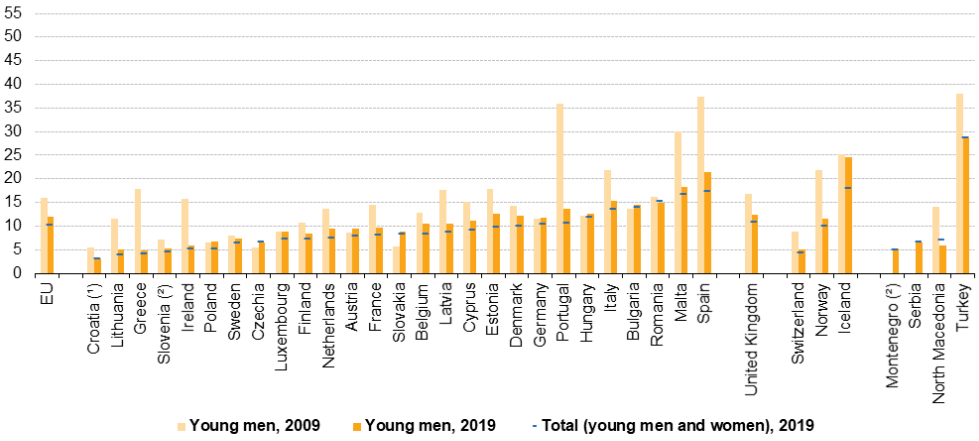

Note: ranked on overall share of early leavers (young men and women); breaks in series.
(¹) 2019: low reliability.
(²) 2019 young men: low reliability.
Source: Eurostat (online data code: edat_lfse_14)

eurostat

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Early leavers from education and training, young women, 2009 and 2019
(% of young women aged 18-24)

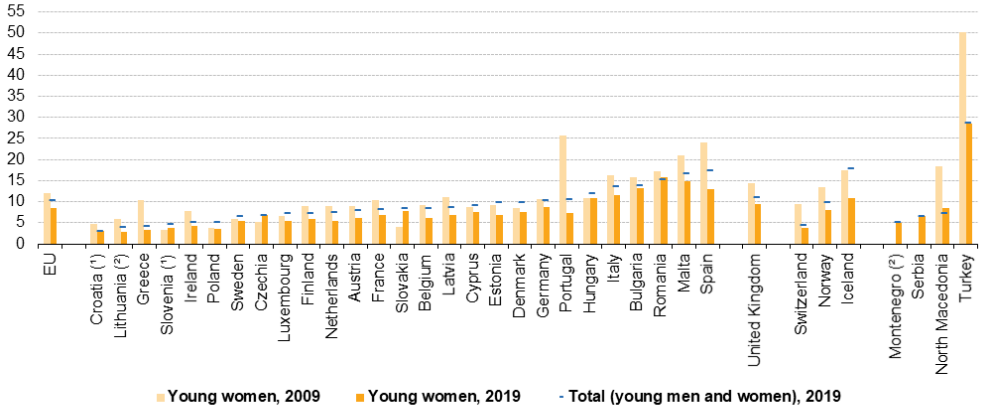

Note: ranked on overall share of early leavers (young men and women); breaks in series.
(¹) low reliability.
(²) 2019 young women: low reliability.
Source: Eurostat (online data code: edat_lfse_14)

eurostat

2.3. Анализ по трудов статус

Рано напусналите образованието и обучението могат да се сблъскат с повишени трудности на пазара на труда. Фигура 4 класира държавите-членки на ЕС според дела на рано напусналите в населението на възраст 18-24 години и представя анализ на това дали тези рано напуснали са заети или не: тези, които не работят, могат или не могат да искат да работят. През 2019 г. 10,2% от преждевременно напусналите образованието и обучението са съставени като такива: 4,6% дял от населението на ЕС на възраст 18-24 години са напуснали рано на работа, докато 3,4% са преждевременно напусналите, които не са наети, но искат да работят, и останалите преждевременно напуснали (2,2% от населението на възраст 18-24 г.) не са наети и не искат да работят.

През 2019 г. пет държави-членки на ЕС съобщиха за повече преждевременно напуснали, които не са наети, но искат да работят, отколкото преждевременно напусналите, които са били наети. Най-голямата разлика - 1,7 процентни пункта - е регистрирана в Италия, където делът на рано напусналите, които са били наети, е 4,8%, в сравнение с 6,5% дял на преждевременно напусналите, които не са били наети, но са искали да работят. В 21 държави-членки е вярно обратното, а именно, че е имало повече преждевременно напуснали, които са били заети, отколкото преждевременно напусналите, които не са наети, но искат да работят. Хърватия беше единствената държава-членка, в която и двата дяла бяха еднакви.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Distribution of early leavers from education and training by labour status, 2019
(% of population aged 18-24)

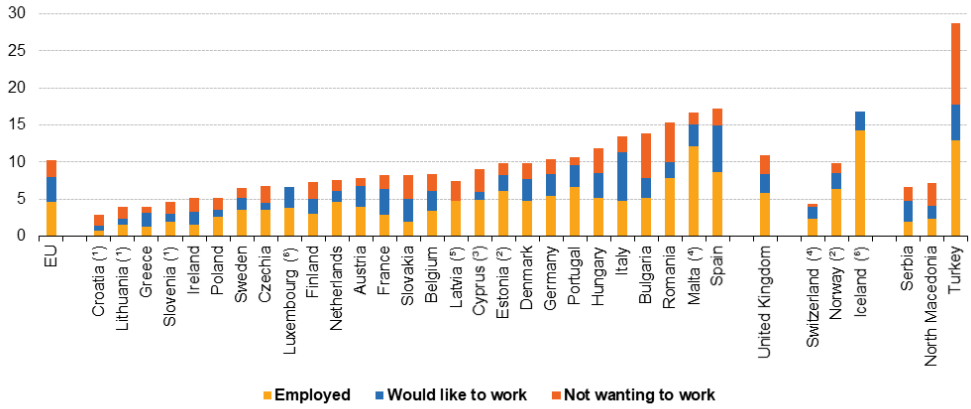

Note: ranked on overall share of early leavers. Montenegro not available due to a very low reliability.
(1) Low reliability.
(2) Not wanting to work and would like to work: low reliability.
(3) Would like to work: low reliability.
(4) Not wanting to work: low reliability.
(5) Would like to work: not available due to a very low reliability.
(6) Not wanting to work: not available due to a very low reliability.
Source: Eurostat (online data code: edat_lfse_14)

eurostat

2.4. Анализ по степен на урбанизация

Анализ на дела на преждевременно напусналите образованието и обучението според степента на урбанизация, като регионите са класифицирани като градове, малки и предградия или селски райони показва, че през 2019 г. най-ниският дял на преждевременно напускащите в ЕС е отчетен в градовете (9,1%). В градовете и предградията на ЕС делът на рано напусналите се е увеличил до 11,2%, докато в селските райони е по-нисък – 10,7%.

В България, Дания, Гърция, Испания, Хърватия, Италия, Унгария, Холандия, Румъния и Швеция, най-високият дял на преждевременно напусналите е отчетен в селските райони; докато Германия има най-нисък дял на преждевременно напусналите в селските райони. Белгия, Хърватия, Кипър и Австрия отчитат обратния модел, като селските райони регистрират най-нисък дял на преждевременно напусналите, а градовете отчитат най-висок дял на рано напусналите за Белгия, Кипър и Австрия. Франция има най-нисък дял както в градовете, така и в селските райони.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Early leavers from education and training by degree of urbanisation, 2019

(% of population aged 18-24)

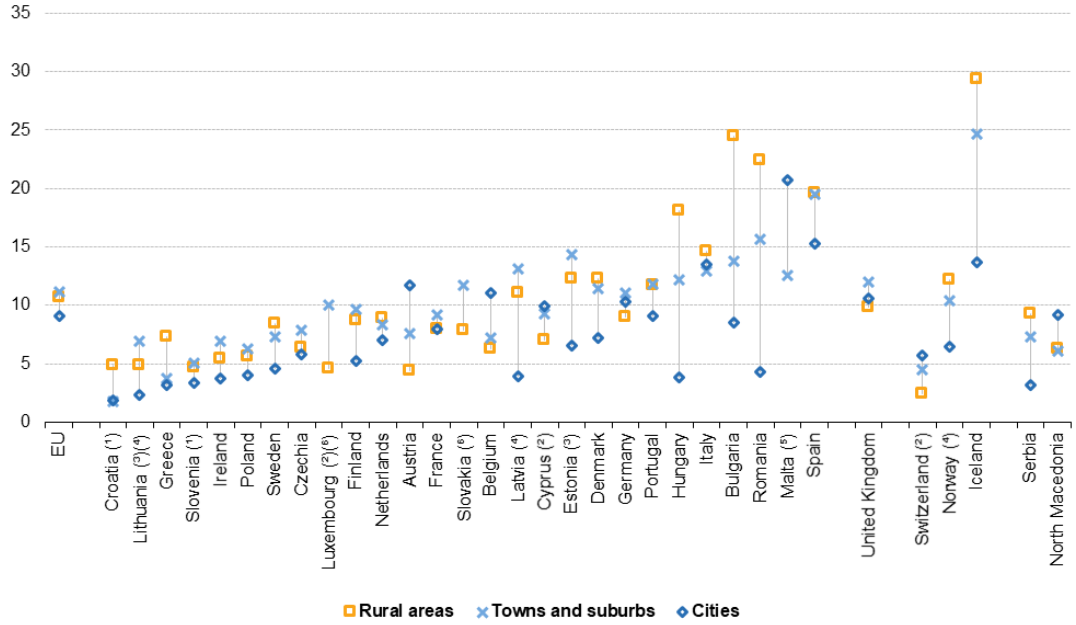

Note: ranked on overall share of early leavers. Montenegro and Turkey not available.

(1) Low reliability.
(2) Rural areas: low reliability.
(3) Towns and suburbs: low reliability.
(4) Cities: low reliability.
(5) Rural areas: not available due to a very low reliability.
(6) Cities: not available due to a very low reliability.

Source: Eurostat (online data code: edat_lfse_30)

eurostat

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

3. Политики за справяне с Ранното Напускане на училище в ЕС [2]

Настоящият раздел включва набор от „топлинни карти“ на страната. Картите имат за цел да осигурят визуално представяне на мерките за Ранното Напускане на училище, обхванати на национално ниво в цяла Европа, групирани като превенция, интервенция и компенсация.

Необходимо е да се напомни политическата мярка, както е установена в препоръката на Съвета от 2011 г.

Препоръката от 2011 г. определя рамка за интегрирани, всеобхватни и основани на доказателства политики и мерки, насочени към подпомагане на страните да намалят процента на преждевременно напускане на училище под 10% до 2020 г. Приложението към Препоръката от 2011 г. излага широк набор от политики в три ключови стълбове: превенция, интервенция и компенсация. Списъкът с политики няма за цел да бъде изчерпателен или предписващ, а по-скоро показателен за вида на политиките, допринасящи за трите стълба.

Политики за превенция, подчертани в Препоръката от 2011 г
1. Осигуряване на висококачествено образование и грижи в ранна детска възраст, особено на тези от неравностойно положение, включително мигранти и ромски деца
2. Увеличаване на образователната оферта чрез предоставяне на възможности за образование и обучение след възрастта за задължително образование
3. Повишаване на гъвкавостта и пропускливостта на образователните пътеки
4.Насърчаване на активни политики срещу сегрегацията, включително за разнообразяване на социалния състав на училищата в райони в неравностойно положение
5. Политики за подкрепа на многоезичното преподаване и учене и за насърчаване на езиковото многообразие в училищата, включително програми за междукултурно обучение
6. Активни мерки за засилване на участието на родителите в училищния живот чрез партньорства и форуми и участие на родителите в обучението на децата
7. Мерки за осигуряване на достъп до висококачествено предоставяне на ПОО, включително интегриране на пътеките на ПОО в масовото образование и в гимназията и висшето образование
8. Мерки за укрепване на връзките между системите за образование и обучение и сектора на заетостта чрез достъп до висококачествен трудов опит и ангажиране на работодателите в училищата

[2] Assessment of the Implementation of the 2011 Council Recommendation on Policies to Reduce Early School Leaving, Final report: July 2019, Request for Services EAC/21/2017

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Политики за интервенция, подчертани в препоръката от 2011 г
Политики за интервенция на ниво училище или обучаваща институция:
1. Развитие на училищата в обучаващи се общности
2. Разработване на системи за ранно предупреждение за ученици в риск
3. Работа в мрежа между училища и външни участници
4. Подкрепа и овластяване на учителите в работата им с ученици в риск
5. Осигуряване на извънкласни дейности
Политики за интервенция на индивидуално ниво:
1. Наставническа подкрепа и целева помощ за преодоляване на специфични академични, социални или лични трудности
2. Приспособяване на преподаването към нуждите на учениците, укрепване на индивидуализираните подходи за обучение
3. Засилване на насоките и консултирането в подкрепа на избора на кариера на учениците и преходите в рамките на образованието или от образованието към заетостта
4. Достъп до подходяща финансова подкрепа за млади хора с тежки икономически условия

Политики за компенсации, подчертани в препоръката от 2011 г
1. Успешни образователни програми за втори шанс, които осигуряват учебни среди, които отговарят на специфичните нужди на преждевременно напусналите училище, признават тяхното предишно обучение и подкрепят тяхното благосъстояние
2. Разнообразни учебни пътища за връщане на преждевременно напусналите училище към масовото образование
3. Предоставяне на различни маршрути обратно към масовото образование и обучение
4. Системи за подпомагане признаването и валидирането на предишното обучение, включително компетенции, постигнати в неформалното и самостоятелното учене Предоставяне на целева индивидуална подкрепа, която интегрира социална, финансова, образователна и психологическа подкрепа за млади хора в затруднения

Мерките, прилагани в рамките на тези стълбове, заедно съставляват ядрото на всеобхватни стратегии за преждевременно напускане на училище, които трябва да се прилагат на ниво държава в съответствие с националните приоритети и целите на „Европа 2020“.

3.1. Мерки за превенция

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Както е определено в Препоръката от 2011 г., политиките за превенция имат за цел да намалят риска от преждевременно напускане на училище, преди да започнат проблемите. Такива мерки оптимизират предоставянето на образование и обучение, за да подкрепят по-добри резултати от обучението и да премахнат пречките пред образователния успех.
Мерките за превенция имат за цел да се справят с ESL чрез създаване на необходимите условия, които могат да осигурят успеха на всички ученици, независимо от техния социално-икономически произход.
Топлинната карта отзад предоставя визуална снимка на превантивните мерки за ESL в страните от ЕС28, страните кандидатки и ЕАСТ въз основа на данните, събрани за проучването през 2018 г. На ниво държава може да се види, че някои европейски държави са инвестирали в доста всеобхватни подход към превенция, обхващащ всички или повечето от политическите мерки в обхвата на картографирането. Основните разлики произтичат от това дали това покритие е осигурено на ниво национална политика (напр. AT, BE, BG, DK, EE, HR, IE, LT, LU, NL, NO, RO и SI), или дали мерките са се развили по по-специален начин, независимо от политиката (CZ, FR, IT и MT). Според картографирането България и Холандия са разработили набор от мерки, но изпълнението им е ръководено от общините.

България

Мерки, идентифицирани, но не приложени в значителна степен в „Гъвкав избор на учебни програми и пътища, включително мерки за предотвратяване на ранно текучество и възможности за обучение след възрастта на задължителното образование“ и „Политики за подкрепа на многоезичното преподаване и учене и за насърчаване на езиковото разнообразие в училищата , включително програми за междукултурно обучение“.
Националните политики съществуват заедно с ad hoc мерки в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с неравностойно положение, включително мигрантски и ромски деца“, „Насърчаване на активни политики против сегрегацията, като тези, предназначени за разнообразяване на социалния състав на училища в райони в неравностойно положение (напр. чрез прием)“.
Съществуват национални политики с конкретни мерки на регионално и местно ниво „Активни мерки за подкрепа на участието на родителите в училищния живот чрез партньорства и форуми и участие на родителите в обучението на децата“, „Мерки за осигуряване на достъп до висококачествено ПОО, включително интегриране на ПОО пътища към масовото образование и осигуряване на маршрути за ПОО към горното средно и висше образование "и" Мерки за укрепване на връзките между училищата и местните пазари на труда чрез достъп до висококачествен трудов опит и ангажиране на работодателя в училищата ".

Чехия

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Политическа мярка, която не е идентифицирана в „Активни мерки за подкрепа на участието на родителите в училищния живот чрез партньорства и форуми, както и участието на родителите в обучението на децата“.
Ad hoc мерки, разработени в „Насърчаване на активни политики срещу сегрегацията, като тези, предназначени за разнообразяване на социалния състав на училищата в райони в неравностойно положение (например чрез прием)“, „Политики за подкрепа на многоезичното преподаване и учене и за насърчаване на езиковото разнообразие в училищата , включително програми за междукултурно обучение и „Мерки за укрепване на връзките между училищата и местните пазари на труда, чрез достъп до висококачествен трудов опит и ангажиране на работодателя в училищата“.
Обхванати изрично в националните политики или законодателството в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с неравностойно положение, включително мигрантски и ромски деца“, „Гъвкав избор на учебна програма и пътища, включително мерки за предотвратяване на ранно предаване и възможности за обучение извън възраст на задължителното образование“ и „Мерки за осигуряване на достъп до висококачествено предоставяне на ПОО, включително интегриране на пътеките на ПОО в основното образование и осигуряване на маршрути за ПОО в горното средно и висше образование“.

Италия

Политическа мярка, която не е идентифицирана в „Гъвкав избор на учебна програма и пътища, включително мерки за предотвратяване на ранно предаване и възможности за обучение след възрастта за задължително образование“.
Разработени ad hoc мерки „Насърчаване на активни политики против сегрегацията, като тези, предназначени за разнообразяване на социалния състав на училищата в райони в неравностойно положение (например чрез прием)“, „Политики за подкрепа на многоезичното преподаване и учене и за насърчаване на езиковото разнообразие в училищата, включително програми за междукултурно обучение“, „Активни мерки за подкрепа на участието на родителите в училищния живот чрез партньорства и форуми и участие на родителите в обучението на децата“ и „Мерки за гарантиране на достъп до висококачествено предоставяне на ПОО, включително интегриране на пътеките на ПОО в масовото образование, и осигуряване на маршрути за ПОО в горното средно и висше образование“.
Националните политики съществуват заедно с ad hoc мерки в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с неравностойно положение, включително деца мигранти и роми“ и „Мерки за укрепване на връзките между училищата и местните пазари на труда чрез достъп до висококачествена работа опит и ангажираност на работодателя в училищата“.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Португалия

Политическа мярка, която не е идентифицирана в „Насърчаване на активни политики против сегрегацията, като тези, предназначени за разнообразяване на социалния състав на училищата в райони в неравностойно положение (напр. чрез прием)“, „Политики за подкрепа на многоезичното преподаване и учене и насърчаване на езиковото разнообразие в училищата , включително програми за междукултурно обучение и „Активни мерки за подкрепа на участието на родителите в училищния живот чрез партньорства и форуми, както и участие на родителите в обучението на децата“.

Обхванато изрично в националната политика или законодателството в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с неравностойно положение, включително деца мигранти и роми“, „Гъвкави избори и пътища на учебната програма, включително мерки за предотвратяване на ранно предаване и възможности за обучение извън възраст на задължителното образование“, „Мерки за осигуряване на достъп до висококачествено предоставяне на ПОО, включително интегриране на пътеките на ПОО в основното образование и осигуряване на маршрути за ПОО в горното средно и висше образование“ и „Мерки за укрепване на връзките между училищата и местните пазари на труда , чрез достъп до висококачествен трудов опит и ангажираност на работодателя в училищата“.

Испания

Политическа мярка, която не е идентифицирана относно ESL в „Насърчаване на активни политики срещу сегрегацията, като тези, предназначени да разнообразят социалния състав на училищата в райони в неравностойно положение (например чрез прием)“.

Мерки, идентифицирани, но не приложени в значителна степен в „Мерки за укрепване на връзките между училищата и местните пазари на труда, чрез достъп до висококачествен трудов опит и ангажиране на работодателя в училищата“.

Ad hoc мерки, разработени в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с произход в неравностойно положение, включително мигрантски и ромски деца“ и „Политики за подкрепа на многоезичното преподаване и учене и за насърчаване на езиковото разнообразие в училищата, включително програми за междукултурно обучение“.

Обхванати изрично в рамките на националната политика или законодателство в „Гъвкав избор на учебна програма и пътища, включително мерки за предотвратяване на ранно предаване и възможности за обучение след възрастта за задължително образование“, „Активни мерки за подкрепа на участието на родителите в училищния живот чрез партньорства и форуми, и родителски ангажиране в обучението на децата "и" Мерки за осигуряване на достъп до висококачествено предоставяне на ПОО, включително

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

интегриране на пътеките на ПОО в основното образование и осигуряване на маршрути за ПОО в горното средно и висше образование "

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Coverage of ESL prevention measures at a national level across Europe

Policy measures	EU28																												EFTA					Candidate				
	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK(EN)	IS	LI	NO	CHE	AL	ME	MK	RS	TR
a) Measures to improve accessibility and affordability of ECEC to families with a disadvantaged background, including migrant and Roma children																																					
b) Flexible curriculum choices and pathways, including measures to prevent early streaming, and training options beyond the age of compulsory education.																																					
c) Promotion of active anti-segregation policies, such as those intended to diversify the social composition of schools in disadvantaged areas (e.g. via admissions)																																					
d) Policies to support multilingual teaching and learning and to promote linguistic diversity in schools, including inter-cultural learning programmes.																																					
e) Active measures to support parental involvement in school life through partnerships and forums, and parental engagement in children's learning																																					
f) Measures to ensure access to high quality VET provision, including the integration of VET pathways into mainstream education, and providing VET routes into upper secondary and tertiary education																																					
g) Measures to strengthen links between schools and local labour markets, via access to high quality work experience, and employer engagement in schools.																																					

Key			
Covered explicitly within national policy or legislation		Measures identified, but not implemented to any significant extent	
National policies exist with concrete measures at regional and local levels		Policy measure not identified, based on the country mapping	
National policies exist together with ad-hoc measures (e.g. initiatives, projects)		Multiple measures – single assessment not possible	M
Ad-hoc measures (developed in a certain area related to ESL, but not necessarily in a top-down way under the auspices of a particular national policy)		No information (Not applicable or no assessment made)	

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

3.2. Мерки за интервенция

Политиките за интервенция, както са дефинирани в препоръката, целят „избягване на преждевременно напускане на училище чрез подобряване на качеството на образованието и обучението на ниво образователни институции, чрез реагиране на ранни предупредителни знаци и чрез предоставяне на целенасочена подкрепа на ученици или групи от ученици в риск от преждевременно напускане на училище. Те са насочени към всички образователни нива, като се започне от образованието в ранна детска възраст и грижите до гимназиалното образование“. В приложението към препоръката са изложени редица политики за интервенция, насочени както към училищно/обучаваща институция, така и към индивидуални нива.

Упражнението с топлинна карта предоставя справка за разбиране на обхвата и разпространението на мерките за интервенция на ESL в страните от ЕС28, страните кандидатки и ЕАСТ. Следващите фигури представят обхвата на интервенционните мерки, насочени към ниво училище или обучаваща институция (ориентирани към училище или към системата) и обхвата на мерките за интервенция, насочени към отделни лица (ориентирани към учащите). Те показват, че има много прилики между страните с висок и нисък обхват както на мерките за превенция, така и на интервенционните мерки. Тук отново виждаме основна група от държави, където всички или повечето мерки съществуват в рамките на националната политика или законодателство, осигуряващи непрекъснатост от превенция на ESL до интервенция (включително AT, BE, BG, DK, EE, LT, LU, NL и SI) . Холандия и България са водещи с политики, които са проектирани на национално ниво, но се прилагат на местно ниво.

Ориентирани към училището

България

Мерки, идентифицирани, но не приложени в значителна степен в „Системи за ранно предупреждение за ученици, изложени на риск от ESL, включително тези, предназначени за наблюдение и предприемане на действия, когато учащите се отделят от училище или когато възникнат проблеми с поведението или посещаемостта“

Съществуват национални политики с конкретни мерки на регионално и местно ниво в „Местни или регионални управленски договорености за подкрепа на учащите в риск от ПНУ, включващи: а) училищни клъстери или мрежи; б) специализирани ресурсни центрове; и/или в) мултидисциплинарни екипи или центрове около училища“, „Структури за работа в мрежа между училища и външни участници, включително здравни, младежки и обществени услуги и организации на гражданското общество“,

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

„Мерки за насърчаване на приобщаваща училищна среда с участие, включително борба с тормоза и политики за благосъстояние в училищата", "Мерки за насърчаване на образованието, основано на правата, включително структури за подкрепа на участието на децата във вземането на решения (напр. училищни съвети или форуми)", "Подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи в риск, включително ITE и Програми за НПР за справяне с многообразието в класната стая, за подпомагане на ученици от социално-икономически неравностойни среди "и" Подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи в риск за решаване на трудни ситуации на преподаване (напр. умения за разрешаване на конфликти) и повишаване на компетенциите на преподавателския персонал за положителен ефект учебна среда ".

Чехия

Няма информация в „Структури за работа в мрежа между училища и външни участници, включително здравни, младежки и обществени услуги и организации на гражданското общество“

Ad hoc мерки, разработени в „Системи за ранно предупреждение за ученици, изложени на риск от ESL, включително тези, предназначени да наблюдават и предприемат действия, когато учащите се откъснат от училище или когато възникнат проблеми с поведението или посещаемостта“, „Мерки за насърчаване на обучение, основано на права, включително структури за подпомагане на участието на децата във вземането на решения (напр. училищни съвети или форуми) „, подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи в риск, включително програми за ITE и CPD за справяне с многообразието в класната стая, за подкрепа на ученици от социално-икономически неравностойни среди“ и „Подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи в риск за решаване на трудни ситуации на преподаване (напр. умения за разрешаване на конфликти) и повишаване на компетенциите на преподавателския персонал за положителна учебна среда“

Обхванати изрично в националната политика или законодателството в „Местни или регионални управленски договорености в подкрепа на учащите се в риск от ПНУ, включващи: а) училищни клъстери или мрежи; б) специализирани ресурсни центрове; и/или в) мултидисциплинарни екипи или центрове около училищата "и" Мерки за насърчаване на приобщаваща и включваща училищна среда, включително политики за борба с тормоза и благополучие в училищата "

Италия

Няма политики относно „Мерки за насърчаване на образованието, основано на правата, включително структури за подкрепа на участието на децата във вземането на решения (напр. училищни съвети или форуми)“ и „Подкрепа за учители и училищни

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

ръководители, работещи с учащи в риск за разрешаване на трудни ситуации на преподаване (напр. конфликти) умения за разрешаване) и повишаване на компетенциите на преподавателския персонал за положителна учебна среда "
Ad hoc мерки, разработени в „Местни или регионални управленски договорености за подпомагане на учащите в риск от ПНУ, включващи: а) училищни клъстери или мрежи; б) специализирани ресурсни центрове; и/или в) мултидисциплинарни екипи или центрове около училища“, „Структури за работа в мрежа между училища и външни участници, включително здравни, младежки и обществени услуги и организации на гражданското общество“, „Системи за ранно предупреждение за ученици в риск от ESL, включително тези, проектирани да наблюдава и предприема действия, когато учащите се отделят от училище или когато възникнат проблеми с поведението или посещаемостта "и" Подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи в риск, включително програми за ITE и CPD за справяне с многообразието в класната стая, за подкрепа на ученици от социално-икономически неравностойни среди“.
Обхванато изрично в националната политика или законодателството в „Мерки за насърчаване на приобщаваща и включваща училищна среда, включително политики за борба с тормоза и благосъстоянието в училищата“.

Португалия

Няма политики относно ESL в „Системи за ранно предупреждение за ученици, изложени на риск от ESL, включително тези, предназначени да наблюдават и предприемат действия, когато учащите се отделят от училище или когато възникнат проблеми с поведението или посещаемостта“ и „Подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи се в риск за решаване на трудни ситуации на преподаване (напр. умения за разрешаване на конфликти) и повишаване на компетенциите на преподавателския персонал за положителна учебна среда "
Мерки, идентифицирани, но не приложени в значителна степен в „Мерки за насърчаване на образованието, основано на правата, включително структури за подкрепа на участието на децата във вземането на решения (например училищни съвети или форуми)“
Ad hoc мерки, разработени в „Структури за работа в мрежа между училища и външни участници, включително здравеопазване, младежки и обществени услуги и организации на гражданското общество“ и „Мерки за насърчаване на приобщаваща и включваща училищна среда, включително политики за борба с тормоза и благополучие в училищата“
Обхванати изрично в националната политика или законодателството в „Местни или регионални управленски договорености в подкрепа на учащите се в риск от ПНУ, включващи: а) училищни клъстери или мрежи; б) специализирани ресурсни центрове;

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

и/или в) мултидисциплинарни екипи или центрове около училищата „и подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи в риск, включително програми за ITE и CPD за справяне с многообразието в класната стая, за подкрепа на ученици от социално-икономически неравностойни среди“.

Испания

Мерки, идентифицирани, но не приложени в значителна степен в „Подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи в риск за решаване на трудни ситуации на преподаване (напр. умения за разрешаване на конфликти) и повишаване на компетенциите на преподавателския персонал за положителна учебна среда“

Ad hoc мерки, разработени в „Местни или регионални управленски договорености за подпомагане на учащите в риск от ПНУ, включващи: а) училищни клъстери или мрежи; б) специализирани ресурсни центрове; и/или в) мултидисциплинарни екипи или центрове около училищата „и „Мерки за насърчаване на образованието, основано на правата, включително структури за подкрепа на участието на децата във вземането на решения (например училищни съвети или форуми)“.

Обхванати изрично в националната политика или законодателството в „Структури за работа в мрежа между училища и външни участници, включително здравни, младежки и обществени услуги и организации на гражданското общество“, „Системи за ранно предупреждение за ученици в риск от ESL, включително тези, предназначени за наблюдение и предприемане на действия когато учащите се откъсват от училище или когато възникнат проблеми с поведението или посещаемостта ", "Мерки за насърчаване на приобщаваща училищна среда с участие, включително политики за борба с тормоза и благосъстоянието в училищата "и Подкрепа за учители и училищни ръководители, работещи с учащи в риск, включително ITE и програми за НПР за справяне с многообразието в класната стая, за подкрепа на ученици от социално-икономически неравностойно положение "

Ориентирани към учащия

България

Мерки, идентифицирани, но неизпълнени в значителна степен в „Финансова подкрепа за учащи, чиито икономически обстоятелства представляват риск от отпадане, включително субсидии или схеми, свързани със социални помощи“

Съществуват национални политики с конкретни мерки на регионално и местно ниво в „Осигуряване на висококачествени извънкласни и извънучилищни дейности за художествено, културно и гражданско образование за учащи се от неравностойно положение, включително програми за младежки обмен и доброволчество“, „Достъп до

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

целеви индивидуална подкрепа за обучаеми, изпитващи академични, социални и емоционални или лични затруднения, включваща: а) индивидуално академично обучение; б) програми за наставничество или наставничество и/или в) психологическа подкрепа (например емоционално консултиране) "и "Достъп до висококачествени кариерни съвети и насоки за учащи в риск от ESL".

Чехия

Мерки, идентифицирани, но не приложени в значителна степен в „Достъп до целева индивидуална подкрепа за учащи се, изпитващи академични, социални и емоционални или лични затруднения, включващи: а) индивидуално академично обучение; б) програми за коучинг или наставничество и/или в) психологическа подкрепа (напр. емоционално консултиране) "

Няма информация относно „Финансова подкрепа за учащи, чиито икономически обстоятелства представляват риск от отпадане, включително субсидии или схеми, свързани със социални помощи“

Обхванато изрично в националната политика или законодателството в „Достъп до висококачествени кариерни съвети и насоки за учащи в риск от ESL“

Съществуват национални политики с конкретни мерки на регионално и местно ниво в „Осигуряване на висококачествени извънкласни и извънучилищни дейности за художествено, културно и гражданско образование за учащи се от неравностойно положение, включително младежки обмен и програми за доброволчество“.

Италия

Няма политики относно ESL в „Достъп до висококачествени кариерни съвети и насоки за учащи, изложени на риск от ESL“ и Финансова подкрепа за учащи, чиито икономически обстоятелства представляват риск от отпадане, включително субсидии или схеми, свързани със социални придобивки „

Ad hoc мерки, разработени в „Осигуряване на висококачествени извънкласни и извънучилищни художествени, културни и граждански образователни дейности за учащи се от неравностойно положение, включително програми за младежки обмен и доброволчество“ и „Достъп до целенасочена индивидуална подкрепа за учащи се в академични, социални и емоционални или лични затруднения, включващи: а) индивидуално академично обучение; б) програми за коучинг или наставничество и/или в) психологическа подкрепа (например емоционално консултиране)“.

Португалия

Няма политики относно ESL в „Достъп до висококачествени кариерни съвети и насоки за учащи в риск от ESL“ и „Финансова подкрепа за учащи, чиито икономически

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

обстоятелства представляват риск от отпадане, включително субсидии или схеми, свързани със социални придобивки“.
Ad hoc мерки, разработени в „Осигуряване на висококачествени извънкласни и извънучилищни дейности за художествено, културно и гражданско образование за учащи се от неравностойно положение, включително програми за младежки обмен и доброволчески дейности“.
Обхванато изрично в националната политика или законодателството в „Достъп до целенасочена индивидуална подкрепа за учащи се, изпитващи академични, социални и емоционални или лични затруднения, включващо: а) индивидуално академично обучение; б) програми за коучинг или наставничество и/или в) психологическа подкрепа (например емоционално консултиране)“.

Испания

Ad hoc мерки, разработени в „Осигуряване на висококачествени извънкласни и извънучилищни дейности за художествено, културно и гражданско образование за учащи се от неравностойно положение, включително програми за младежки обмен и доброволчески дейности“.
Обхванато изрично в националната политика или законодателството в „Достъп до целенасочена индивидуална подкрепа за учащи се, изпитващи академични, социални и емоционални или лични затруднения, включващо: а) индивидуално академично обучение; б) програми за обучение или наставничество и/или в) психологическа подкрепа (напр. емоционално консултиране)“, „Достъп до висококачествени кариерни съвети и насоки за учащи се в риск от ESL“ и „Финансова подкрепа за учащи, чиито икономически обстоятелства представляват риск от отпадане, включително субсидии или схеми, свързани със социални помощи“.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Coverage of ESL intervention measures at a national level across Europe (part 1: school or system oriented)

Policy measures	EU28																										EFTA				Candidate				
	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK(EN)	IS	LI	NO	CHE	AL	ME	MK	RS	TR
School or system-oriented																																					
a) Local or regional governance arrangements to support learners at risk of ESL, incorporating: a) school clusters or networks; b) specialist resource centres; and / or c) multi-disciplinary teams or hubs around schools								M	M																M	M										M
b) Structures for networking between schools and external actors, including health, youth and community services and civil society organisations.																																					
c) Early warning systems for pupils at risk of ESL, including those designed to monitor and take action where learners become disengaged from school or where behavioural or attendance issues arise.																																					
d) Measures to promote inclusive and participatory school environments, including anti-bullying and wellbeing policies within schools.																																					
e) Measures to promote rights-based education, including structures to support children's participation in decision-making (e.g. school councils or forums).																																					
f) Support for teachers and school leaders working with learners at risk, including ITE and CPD programmes to deal with diversity in the classroom, to support pupils from socio-economically disadvantaged backgrounds.																																					
g) Support for teachers and school leaders working with learners at risk to solve difficult teaching situations (e.g. conflict resolution skills) and enhancing teaching staff competences for a positive learning environment																																					

Key			
Covered explicitly within national policy or legislation		Measures identified, but not implemented to any significant extent	
National policies exist with concrete measures at regional and local levels		Policy measure not identified, based on the country mapping	
National policies exist together with ad-hoc measures (e.g. initiatives, projects)		Multiple measures – single assessment not possible	M
Ad-hoc measures (developed in a certain area related to ESL, but not necessarily in a top-down way under the auspices of a particular national policy)		No information (Not applicable or no assessment made)	

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Coverage of ESL intervention measures at a national level across Europe (part 2: learner-oriented)

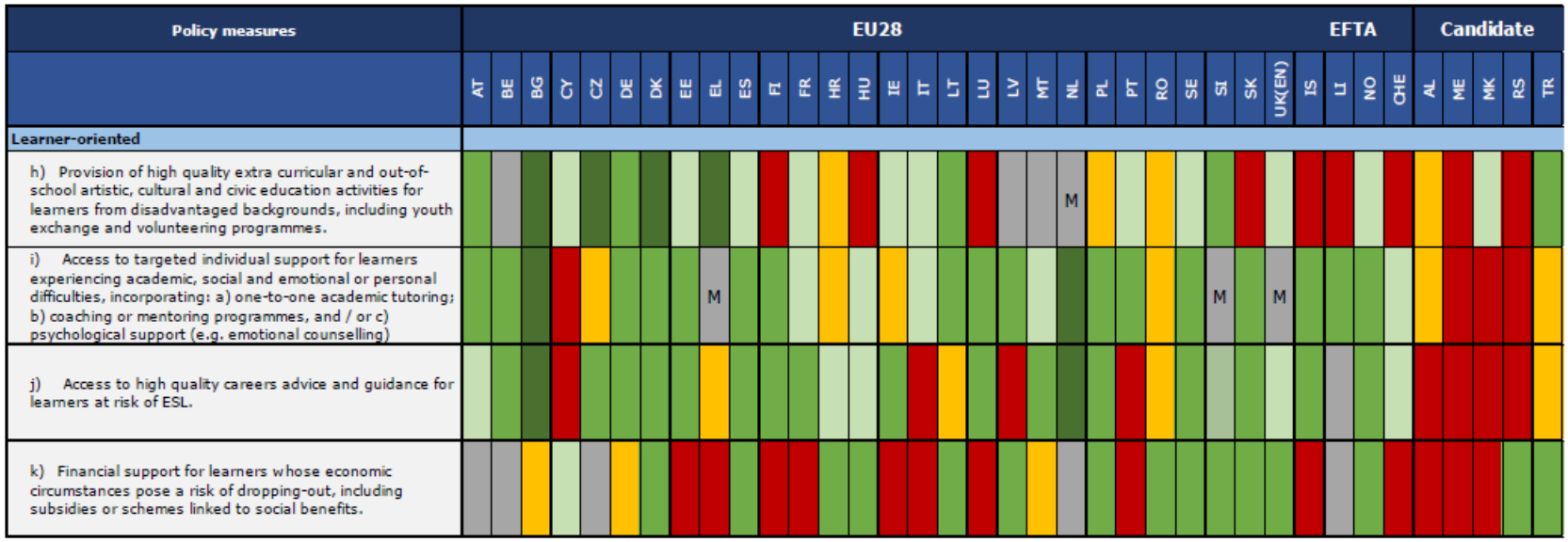

Policy measures	EU28																												EFTA				Candidate				
	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK(EN)	IS	LI	NO	CHE	AL	ME	MK	RS	TR
Learner-oriented																																					
h) Provision of high quality extra curricular and out-of-school artistic, cultural and civic education activities for learners from disadvantaged backgrounds, including youth exchange and volunteering programmes.																					M																
i) Access to targeted individual support for learners experiencing academic, social and emotional or personal difficulties, incorporating: a) one-to-one academic tutoring; b) coaching or mentoring programmes, and / or c) psychological support (e.g. emotional counselling)									M																	M		M									
j) Access to high quality careers advice and guidance for learners at risk of ESL.																																					
k) Financial support for learners whose economic circumstances pose a risk of dropping-out, including subsidies or schemes linked to social benefits.																																					

Key			
Covered explicitly within national policy or legislation		Measures identified, but not implemented to any significant extent	
National policies exist with concrete measures at regional and local levels		Policy measure not identified, based on the country mapping	
National policies exist together with ad-hoc measures (e.g. initiatives, projects)		Multiple measures – single assessment not possible	M
Ad-hoc measures (developed in a certain area related to ESL, but not necessarily in a top-down way under the auspices of a particular national policy)		No information (Not applicable or no assessment made)	

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

3.3. Мерки за обезщетение

Съгласно препоръката, политиките за компенсации имат за цел „да помогнат на онези, които са напуснали преждевременно училище, да се включат отново в образованието, като предлагат пътища за повторно влизане в образованието и обучението и придобиване на пропуснатите квалификации“.

Мерките за компенсация имат за цел да реинтегрират преждевременно напусналите училище чрез предлагане на алтернативни възможности за образование и обучение и получаване на съответната квалификация за навлизане на пазара на труда. Необходими са компенсационни мерки за тези лица, чието първоначално образование е било прекъснато по различни причини.
Топлинната карта показва как компенсационните мерки съответстват на характеристиката на Препоръката от 2011 г. по отношение на политиките на ниво държава в страните от ЕС28, страните кандидатки и ЕАСТ.
Както показва картата, компенсационните мерки са сравнително добре установени в цяла Европа. Това може би отразява установената традиция на обучението за възрастни и непосредствения приоритет за държавите да предприемат действия за подкрепа на младите хора или младите възрастни, които са NEET, да се включат отново в образованието или обучението. Повечето европейски страни предлагат образователни схеми за „втори шанс“, често комбинирани с ориентация към пазара на труда, финансова, грижа за децата и/или психологическа подкрепа. Най-големи вариации в обхвата могат да бъдат намерени за системи за подкрепа на признаването и валидирането на предишно обучение, където няма политика в малко над една четвърт от страните. Държавите с национални политики, съответстващи на четирите мерки от Препоръката от 2011 г., включват AT, BE, DE, DK, EE, ES, FR, IE, LT, MT, NL, NO, PL, RO, SI и TR.

България
Мерки, идентифицирани, но неизпълнени в значителна степен в „Предоставяне на пътища обратно към основното образование за преждевременно напускащи училище, включително опции за комбиниране на образование и работа или отговорности за грижи, както и преходни или преходни класове“
Съществуват национални политики с конкретни мерки на регионално и местно ниво в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с произход в неравностойно положение, включително деца мигранти и роми“, „Системи за подкрепа на признаването и валидирането на предишното обучение, включително валидиране на компетенции, постигнати при неформално и самостоятелно учене "и"

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Достъп до целенасочена индивидуална подкрепа за учащи се в предизвикателни обстоятелства, включващи; а) психологически/социални, б) образователни; и в) финансова подкрепа"

Чехия

Политическа мярка, която не е идентифицирана в „Предоставяне на второ обучение и други висококачествени алтернативни образователни програми за преждевременно напускащи училище, предлагащи гъвкаво и приобщаващо предоставяне и комбиниране на социално и академично обучение“

Обхванато изрично в националната политика или законодателството в „Предоставяне на пътища обратно към основното образование за преждевременно напускащи училище, включително опции за комбиниране на образование и работа или отговорности за грижи, както и преходни или свързващи класове“, „Системи за подкрепа на признаването и валидирането на предишното обучение , включително валидиране на компетенции, постигнати в неформалното и самостоятелното учене "и" Достъп до целенасочена индивидуална подкрепа за учащи се при предизвикателни обстоятелства, включително; а) психологически/социални, б) образователни; и в) финансова подкрепа“.

Италия

Няма информация за „Предоставяне на пътища обратно към основното образование за преждевременно напускащи училище, включително опции за комбиниране на образование и работа или отговорности за грижи, както и преход или преходни класове“ Ad hoc мерки, разработени в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с произход в неравностойно положение, включително мигрантски и ромски деца“, „Системи за подкрепа на признаването и валидирането на предишното обучение, включително валидиране на компетенции, постигнати в неформални и неформално обучение“ и „Достъп до целенасочена индивидуална подкрепа за учащи се при предизвикателни обстоятелства, включващи; а) психологически/социални, б) образователни; и в) финансова подкрепа"

Португалия

Мерки, идентифицирани, но неизпълнени в значителна степен в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с неравностойно положение, включително мигранти и ромски деца“

Политическа мярка, която не е идентифицирана в „Предоставяне на пътища обратно към основното образование за преждевременно напускащи училище, включително опции за комбиниране на образование и работа или отговорности за грижи, и преходни или

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

преходни класове“ и „Достъп до целенасочена индивидуална подкрепа за учащи се при предизвикателни обстоятелства, включващи; а) психологически/социални, б) образователни; и в) финансова подкрепа"

Обхванато изрично в националната политика или законодателството в „Системи за подпомагане признаването и валидирането на предишно обучение, включително валидиране на компетенции, постигнати в неформалното и самостоятелното обучение“

Испания

Ad hoc мерки, разработени в „Достъп до целенасочена индивидуална подкрепа за учащи се при предизвикателни обстоятелства, включващи; а) психологически/социални, б) образователни; и в) финансова подкрепа"

Обхванато изрично в националната политика или законодателството в „Мерки за подобряване на достъпността и достъпността на ОГРДВ за семейства с неравностойно положение, включително деца мигранти и роми“, „Осигуряване на пътища обратно към основното образование за преждевременно напускащи училище, включително опции за комбиниране на образование и отговорности за работа или грижи, и преходни или свързващи класове "и" Системи за подпомагане признаването и валидирането на предишното обучение, включително валидиране на компетенции, постигнати в неформалното и самостоятелното обучение "

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Coverage of ESL compensation measures at a national level across Europe

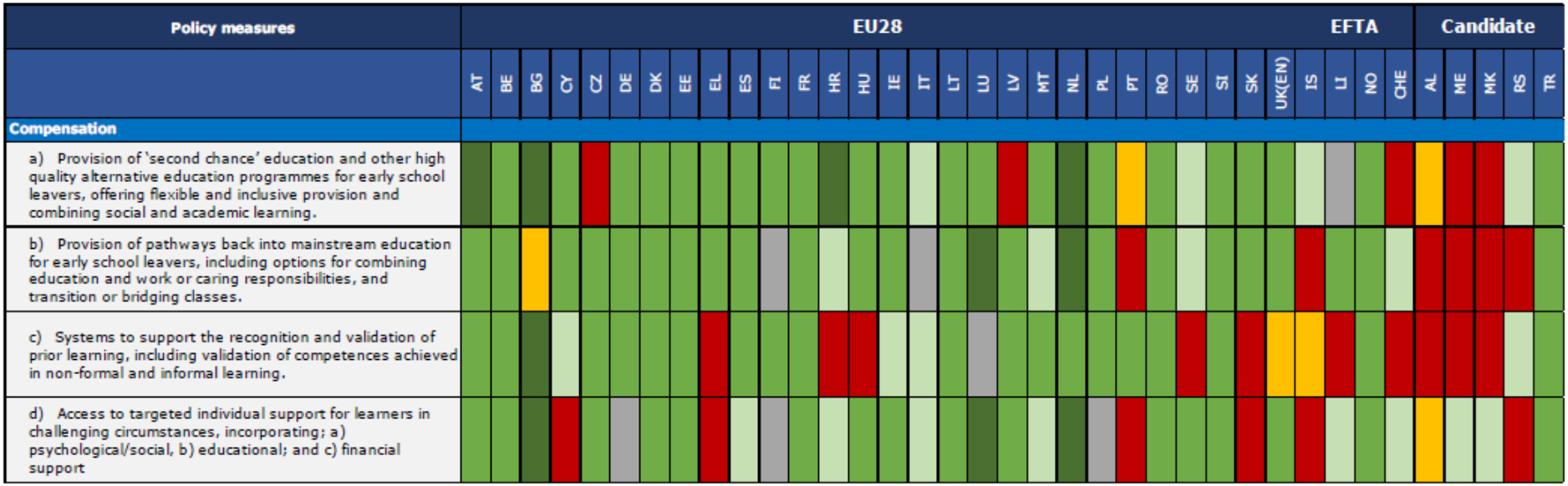

Key			
Covered explicitly within national policy or legislation		Measures identified, but not implemented to any significant extent	
National policies exist with concrete measures at regional and local levels		Policy measure not identified, based on the country mapping	
National policies exist together with ad-hoc measures (e.g. initiatives, projects)		Multiple measures – single assessment not possible	M
Ad-hoc measures (developed in a certain area related to ESL, but not necessarily in a top-down way under the auspices of a particular national policy)		No information (Not applicable or no assessment made)	

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

4. РНУ и СОП [3]

4.1. Фактори, допринасящи за РНУ

Феноменът на преждевременното напускане на училище обаче изглежда трудно да се определи като „изключително сложен и многостранен".

Различни изследвания показват, че взаимодействието на редица комплексни фактори, свързани с индивидуалната ситуация на всеки ученик, допринася за вероятността от преждевременно напускане на училище.

Тези фактори включват индивидуални нужди (напр. увреждане, психологически проблеми, академични постижения, психично здраве), социално-икономически произход (напр. мигрантски произход, бедност, безработни домакинства, селско/градско местоположение), фактори, базирани на училище (напр. липса на ресурси, липса на насоки и подкрепа, неподходящи методи на преподаване) и национални контекстуални фактори (напр. икономическа ситуация, ситуация на пазара на труда, наличност на политики за образование и обучение, стойност на образованието). Хората в риск ESL често страдат от множество недостатъци и са засегнати от сложна комбинация от фактори, идентифицирани по-горе:

- **Социално-икономическият произход** в неравностойно положение изглежда силен фактор, който влияе върху преждевременното напускане на училище. Трудните семейни ситуации – като безработица, нисък доход на домакинството, хора, изправени пред социално изключване и ниски нива на образование на родителите – могат да имат пряк и траен ефект върху училищната траектория на учениците, отношението им към ученето, техните образователни постижения; и това следователно може да допринесе за тяхното решение да напуснат образованието и обучението по-рано. Други ключови проблеми, свързани с бедността, засягащи преждевременното напускане на училище, включват бездомността и децата на улицата, както и липсата на координация на услугите за мигрантите.
- - **Възприемане на образованието.** В страни, където националната оценка на образованието и формалните квалификации е по-висока, нивата на преждевременно напускане на училище обикновено са по-ниски. Обратното също е вярно; когато обществото демонстрира недоверие или недоволство от

[3] https://www.european-agency.org/sites/default/files/Early%20School%20Leaving%20Literature%20Review.pdf

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

образователната система в дадена страна, има по-голяма вероятност от по-високи нива на ESL.

- **- Душевно здраве.** Този проблем беше разгледан в преглед на литературата, като се разглеждаха по-специално ученици, които изнасят проблемите (и са склонни да бъдат по-разрушителни в класните стаи) или ги интернализират (превръщат проблемите в себе си и често имат лоши социални умения, но често са по-способни да се справят). Това изследване показва, че тези с външни проблеми са по-податливи на ESL.
- **- Проблемите на прехода**, независимо дали от основно към следучилищно, или от средно към горно средно образование, или от предучилищно към основно, също са свързани с ESL.
- **- Качество на образованието**, включително ПОО. Приоритет е да се въведе по-голяма гъвкавост в предоставянето на ПОО и необходимостта от по-силен акцент върху социалната и емоционална подкрепа и житейските умения в учебните програми за ПОО.
- **- Влиянието на националните контекстуални фактори**, като икономическата ситуация и нивата на заетост, също може да окаже важно влияние върху разпространението на ПНУ. Изглежда, че кризата действа като притегателен фактор за намаляване на нивата на ESL.

4.2. СОП като рисков фактор

Младите хора, които са идентифицирани като лица с увреждания и/или специални образователни потребности (СОП), изглежда вероятно са особено изложени на риск от РНУ. С други думи, учениците, за които е установено, че имат СОП, са непропорционално по-склонни да изпитват фактори, които представляват рискове за РНУ. Младите хора, за които е установено, че имат СОП или увреждания, са изложени на особен риск от РНУ. Това отчасти се дължи на факта, че рисковете за РНУ се припокриват с рисковете за СОП. В известен смисъл е лесно да се разчете от доказателствата за рисковите фактори кои млади хора са най-застрашени от РНУ[4]:

- произхождат от социално слаби среди;
- - са по-скоро мъже, отколкото жени;
- - идват от уязвими групи, като например „Обгрижвани“, тези с увреждания, тези със СОП, майки тийнейджъри и тези с физически и психически проблеми са имали история на откъсване от училище;

[4]Dale, R., 2010. *Early school leaving: lessons from research for policy makers*. Lyon: Network of Experts in Social Sciences of Education and Training

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

- са постигнали слаби резултати в училище;
- произхождат от малцинствен или мигрантски произход;
- са имали висока степен на мобилност и/или;
- живеят в райони с концентрирано неблагоприятно положение.

Както при другите термини, използвани в този преглед на литературата, терминът „специални образователни потребности“ не се използва последователно в европейските страни. Това прави сравнението трудно. Например, някои страни имат много малък брой деца, определени като със СОП в масовото образование

Няма общоприета дефиниция, която се използва в целия ЕС, СОП е конструкция, която държавите обикновено дефинират в своето законодателство.

Друг проблем с дефиницията на СОП е, че то може да покрие широк спектър от много различни трудности. Те варират от зрително увреждане, до аутизъм или от затруднения в ученето до емоционални и поведенчески затруднения. И все пак терминът има тенденция да се използва в литературата, сякаш групата е хомогенна, вместо да отразява истинската й хетерогенност

Както беше посочено по-горе, в литературата има консенсус, че учениците с увреждания са изложени на много по-голям риск от отпадане от образованието, отколкото техните връстници[5]; по-вероятно е те да бъдат класифицирани като NEET [6].

Съществуват доказателства, например, че степента и начините, по които всички ученици се ангажират с техните училища, е тясно свързана с риска от ESL. Въпреки това, учениците със СОП са по-склонни от техните връстници да изпитват ниски нива на ангажираност или да изпитат бързо намаляване на ангажираността и следователно да напуснат училище[7]. Има и някои доказателства, че дори когато разликите в нивата на ангажираност са малки, учениците със СОП са особено уязвими към ефектите от по-ниската ангажираност [8].

4.3. СОП определение и данни

[5] Kemp, S. E., 2006. ‘Dropout policies and trends for students with and without disabilities’ Adolescence, 41 (162), 235–250, Thurlow, M. L., Sinclair, M. F. and Johnson, D. R., 2002. ‘Students with Disabilities Who Drop Out of School: Implications for Policy and Practice’ Issue Brief, 1 (2). NCSET

[6] European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2014. Vocational Education and Training – Summary of Country Information. (A. Corral Granados, ed.). Odense, Denmark; Hakkarainen, A. M., Holopainen, L. K. and Savolainen, H. K., 2016. ‘The impact of learning difficulties and socioemotional and behavioural problems on transition to postsecondary education or work life in Finland: a five-year follow-up study’ European Journal of Special Needs Education, 31 (2),

[7] Janosz, M., Archambault, I., Morizot, J., & Pagani, L. S. (2008). School engagement trajectories and their differential predictive relations to dropout. *Journal of Social Issues, 64*(1), 21–40

[8] Reschly, A., & Christenson, S. L. (2006). *School Completion.* In G. G. Bear & K. M. Minke (Eds.), *Children's needs III: Development, prevention, and intervention* (p. 103–113). National Association of School Psychologists

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

В Европа няма общо съгласие какво представляват специалните потребности в образованието. Изграждането на всяка такава дефиниция е възпрепятствано от липсата на хармонизирана система за класификация на индивидуалните обучителни трудности. В цяла Европа има значителни разлики в етикетите, използвани за категоризиране на децата със СОП, и социалните разбирания, които са в основата на определени етикети.
Мрежата от експерти в социалните науки за образованието и обучението (NESSE) прави разлика между нормативни и ненормативни трудности. Физическите и сензорните затруднения попадат в нормативната категория, където има широко съгласие относно това какво представлява нормалното функциониране и в резултат на това са налични относително обективни мерки за оценка. „Ненормативните“ трудности се отнасят до видове трудности, при които има по-малко съгласие относно нормалното функциониране и където професионалната преценка играе по-голяма роля при идентифицирането; примерите включват социални, емоционални и поведенчески затруднения като ASD и трудности в ученето, включително дислексия. Нормативните категории обикновено са с ниска честота, докато ненормативните категории са с висока честота, което представлява по-голямата част от децата, идентифицирани като със СОП в много страни

Както е посочено в доклад на мрежата от експерти на NESSE, статистическите данни за дела на децата със СОП отразяват различни практики за идентифициране, които често зависят от местното вземане на решения. Всички държави-членки имат собствена система за категоризиране на деца със СОП и това е един от факторите, които затрудняват провеждането на международни сравнения на политиките и практиките със СОП. В някои страни идентификацията на СОП се използва главно за задействане на настаняване в специални училища, а в страни с по-голям брой специални училища (Белгия, Чехия, Литва, Финландия, Германия) има относително високи нива на идентифициране на СОП. В страни, където идентифицирането на СОП е свързано с допълнително разпределение на ресурси (например Норвегия и Шотландия), може да бъде идентифицирана и относително голяма група деца.
През 1995 г. Центърът за образователни изследвания и иновации на ОИСР (CERI) публикува първия набор от сравними данни в областта на образованието със специални нужди. Тази работа затвърди мнението, че ще трябва да се разработи различна сравнителна рамка, ако се правят надеждни и валидни сравнения. През 1996 г. започнаха първите дискусии със страните за разработване на дефиниция, базирана на ресурси. Това би помогнало за преодоляване на различни национални интерпретации

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

на понятия като специални образователни потребности, които обхващат много различни групи ученици, изпитващи затруднения при достъпа до учебната програма.
За да се появят свързани с политиката сравнения, този подход би изисквал също така студентите, включени в тази дефиниция, да бъдат подразделени в някаква форма на ясна схема за класификация. Държавите се споразумяха за система от три партиди, в която учениците са разделени в три международни категории, A, B и C. Проведени са три кръга на събиране на данни през 1999, 2001 и 2003 г. 27 държави-членки или региони на страните-членки са участвали в това упражнение.
ОИСР отиде по-далеч, като покани 22-те държави, участващи в текущите му проучвания на СОП, да прекласифицират своите национални категории в рамка от три категории.

Категория A: увреждания с органичен произход, където има съществено регулаторно споразумение относно категориите (например сензорни, двигателни, тежки и дълбоки интелектуални увреждания)
Категория B: трудности, които не изглеждат от органичен произход или са пряко свързани със социално-икономически, езикови, културни или езикови фактори (например поведенчески затруднения, леки трудности при ученето, специфични трудности в ученето и дислексия)
Категория C: трудности, които възникват от социално-икономически, културни и/или езикови фактори; някакъв неравностойно положение или нетипичен произход, който образованието се стреми да компенсира
Източник*:* OECD, 2000

Следователно това е проблематично за измерване на явлението. Европейската агенция за специални нужди и приобщаващо образование илюстрира това разнообразие, но не се опита да предложи хармонизирана система за класификация. Първите сравнителни количествени данни са събрани през 1999 г. от Европейската агенция за специални нужди и приобщаващо образование (The European Agency Statistics on Inclusive Education - EASIE- събиране на данни). Оттогава данните се събират приблизително на всеки две години.
Например, ако погледнем данните за 2010 г. (вижте фигурата по-долу), можем да видим значителните различия в цяла Европа в процента на училищното население, идентифицирано като със специални нужди, като се класира от 1,5% в Швеция до 24% в Исландия. Такова изразено несъответствие между страните е доказателство за изкривяващия ефект от различните практики на преброяване.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Фигура: Учениците, идентифицирани със СОП като процент от общото училищно население в избрани европейски страни

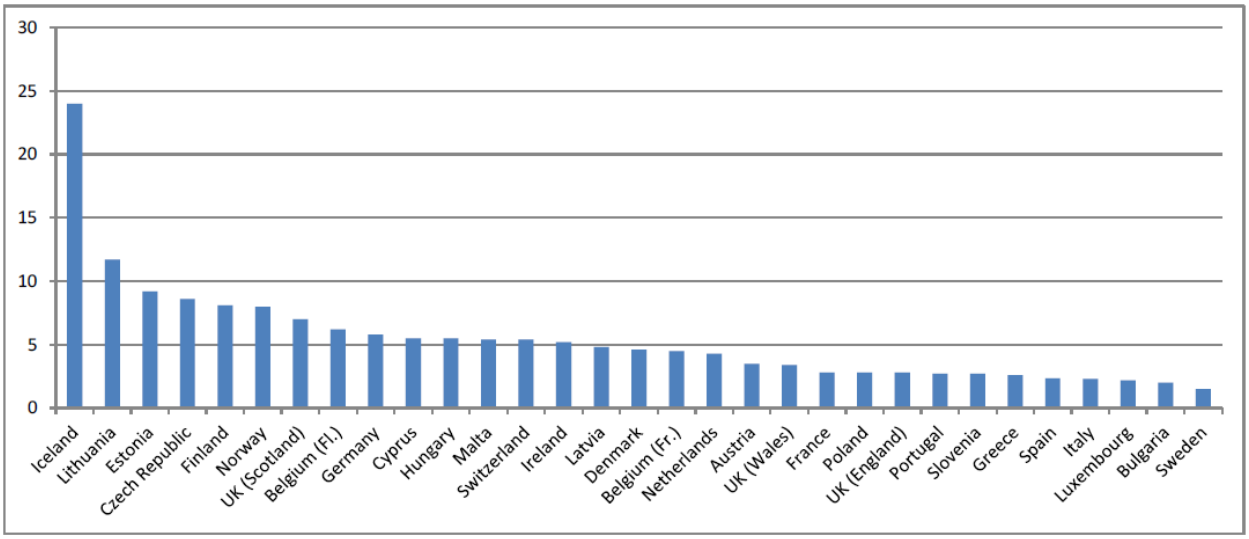

Source: EADSNE Country Data 2010 (cited in NESSE, 2012). Note: The statistics for Bulgaria and Italy are drawn from EADSNE Country Data 2008, since they are not included in the 2010 publication.

Работата по събиране на данни EASIE се фокусира върху разработването на процедури, показатели и резултати, които предоставят за отделни държави, сравнителни и обобщени данни за информиране на работата на ниво държава, свързана с достъпа на всички учащи до приобщаващо образование[9].

За да могат данните за страната да бъдат сравними, са приложени две важни оперативни дефиниции за събиране на данни – идентифицирани и съгласувани с националните експерти по събиране на данни:

- ✓ *- Оперативна дефиниция на официално решение на СОП – официалното решение води до признаване на дете/обучаем като отговарящо на условията за допълнителна образователна подкрепа, за да отговори на техните потребности от обучение. Официалното решение отговаря на следните критерии:*
- ✓ Имаше образователна процедура за оценяване с участието на мултидисциплинарен екип

[9] This 2018 Cross-Country Report provides a wide range of indicators relating to access to inclusive education, including breakdowns by gender and ISCED levels 02, 1, 2 and 3.
The report for 2018 covers data from 32 participating countries: Austria, Belgium (Flemish community – Fl), Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Serbia, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, United Kingdom (UK) (England), UK (Northern Ireland), UK (Scotland) and UK (Wales).

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

- Мултидисциплинарният екип включва членове отвътре и извън училището на детето/учещия.
- Има правен документ, който описва подкрепата, която детето/обучаемият има право да получи и който се използва като основа за планиране.
- Официалното решение подлежи на официален, редовен процес на преглед.
- Всички събрани данни, отнасящи се до деца/обучаеми със СОП, са в съответствие с тази оперативна дефиниция за официално решение на СОП.

- - *Оперативна дефиниция на приобщаваща среда – приобщаваща среда се отнася до образование, при което детето/обучаемият със СОП следва обучение в масовите класове заедно със своите основни връстници през по-голямата част – 80% или повече – от учебната седмица.*

Възрастовите проби за този анализ са на 4, 9, 15 и 17-годишни. Така че ще разгледаме:

- Възраст 15 години, средно образование в ISCED 2. Тъй като не е възможно да имаме данни само за тази възраст, трябва да вземем предвид само данни за ISCED 2, в следващата графика

- Възраст от 17 години, средно образование в ISCED 3, в съответствие с целта на проекта 4g [10].

[10] The following data, elaborations and graphics are from "European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2020. European Agency Statistics on Inclusive Education: 2018 Dataset Cross-Country Report. (J. Ramberg, A. Lénárt, and A. Watkins, eds.). Odense, Denmark"

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

ISCED разпределение на учащите с официално решение на СОП, въз основа на записаното население в училище (%)

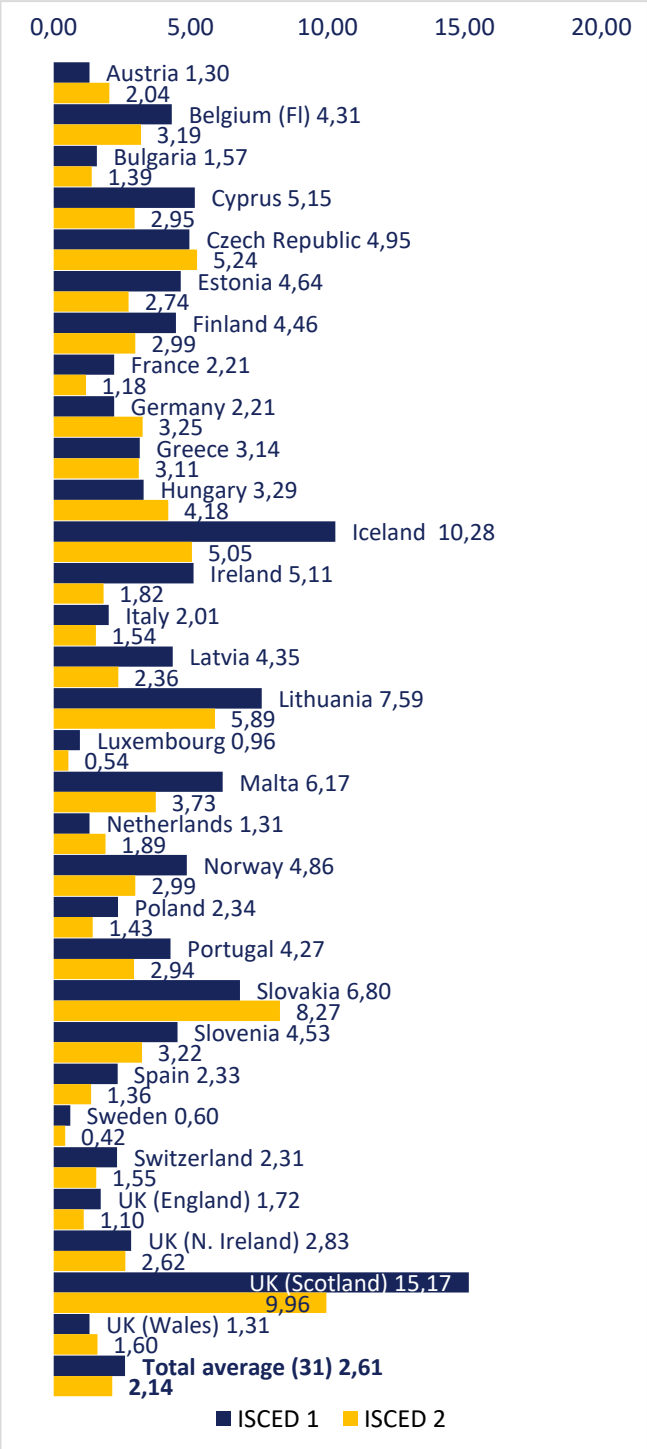

Разбивката по ISCED 2 е изчислена, както следва:

Общият брой на учащите в ISCED 2, които имат официално решение за СОП/Броят на учащите, които са записани във всички формални образователни среди x 100.

Данните са налични от 31 държави.

Коефициентът на идентифициране на СОП в ISCED 2 варира от 0,42% до 9,96%; общата средна стойност за 31 държави е 2,14%.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

ISCED разпределение на учащите с официално решение на СОП в специалните класове в масовите училища, въз основа на записаното училищно население (%)

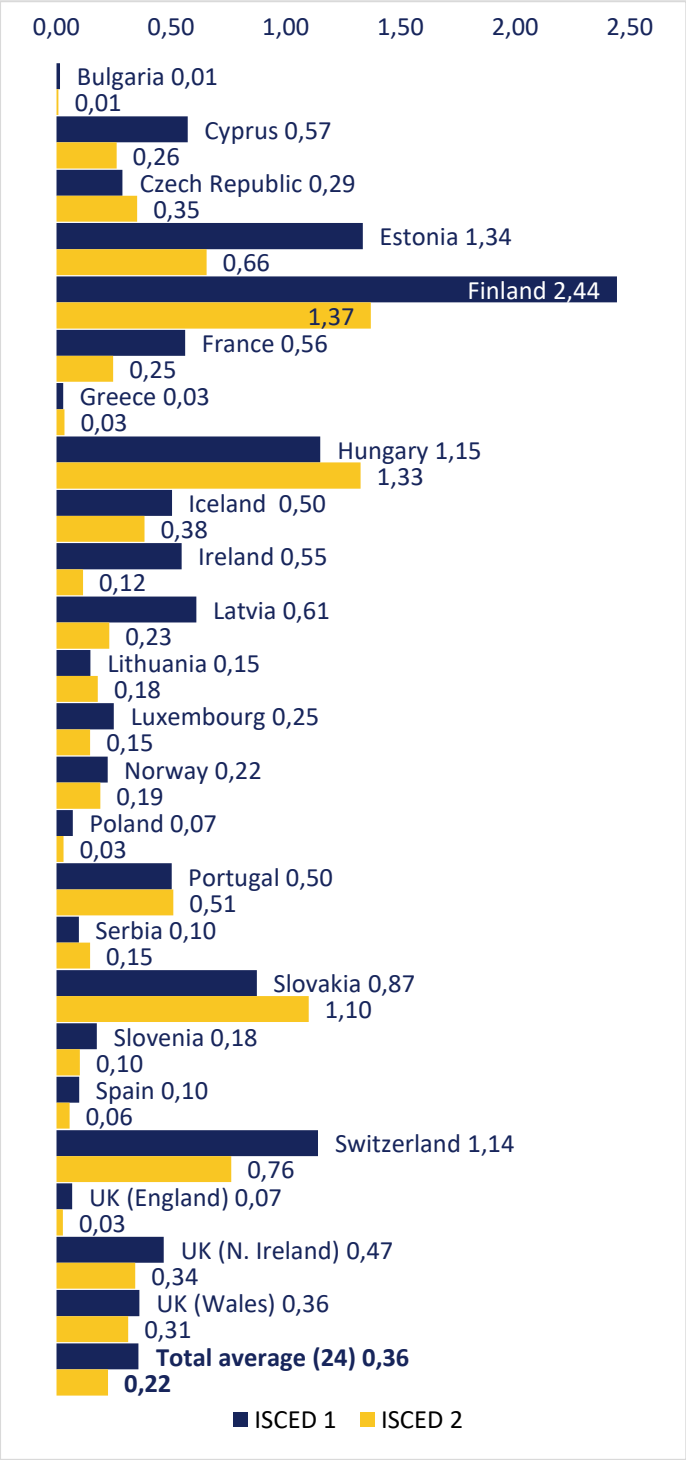

Разбивката по ISCED 2 е изчислена, както следва: Броят на учащите в ISCED 2 с официално решение на СОП, които се обучават в отделни специални класове в масовите училища/Броят на учащите, които са записани във всички формални образователни среди x 100.

Данните са налични от 24 държави.

Отделните проценти за записване на специални класове за учащи се с официално решение на СОП.

Коефициентите на записване на отделни специални класове за учащи с официално решение на СОП в ISCED 2 варират от 0,01% до 1,37%; общата средна стойност за 24-те страни е 0,22%.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

ISCED разпределение на учащите с официално решение на СОП в специалните училища, въз основа на записаното училищно население (%)

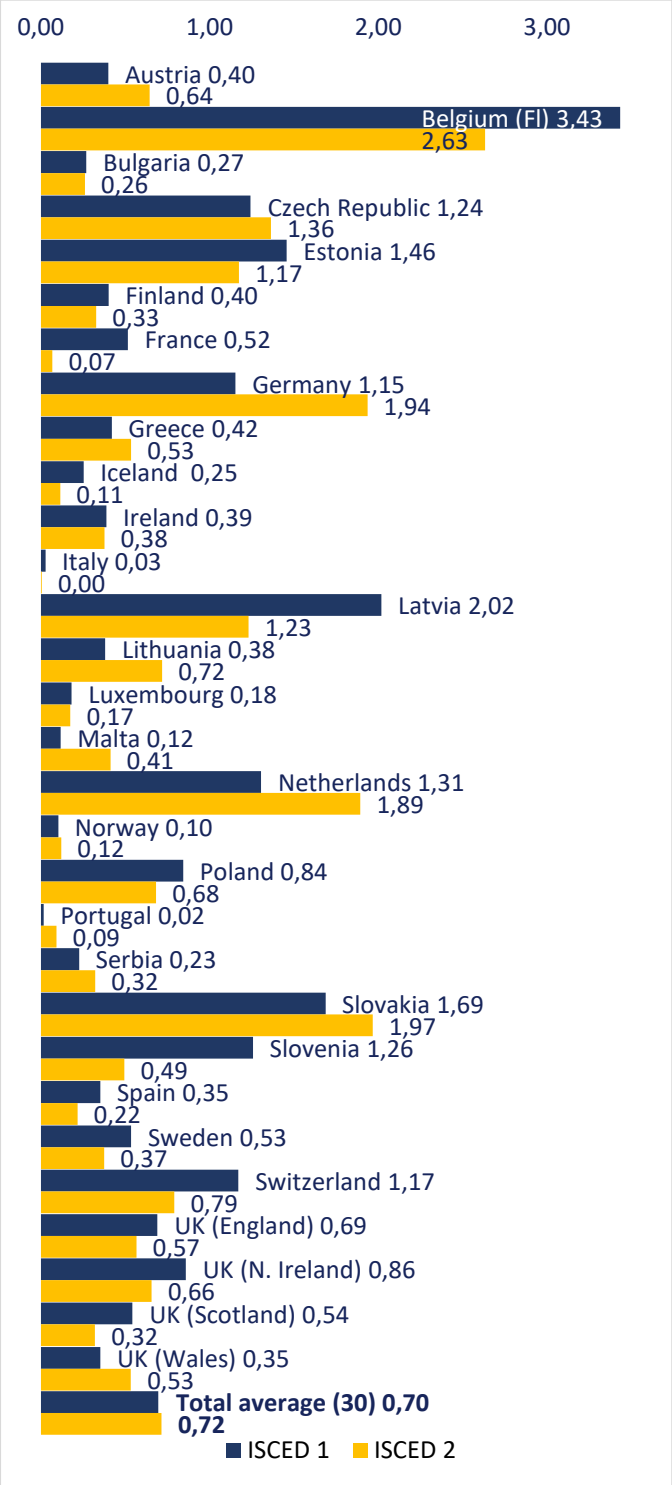

Разбивката по ISCED 2 е изчислена, както следва:

Броят на учащите в ISCED 2 с официално решение на СОП, които се обучават в отделни специални училища/Броят на учащите, които са записани във всички формални образователни среди x 100.

Данните са налични от 30 държави.

Процентът на записване в специално училище в ISCED 2 варира от 0,00% до 2,63%; общата средна стойност за 30-те страни е 0,72%.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

ISCED разпределение на учащите с официално решение на СОП в напълно отделни образователни среди, въз основа на записаното население в училище (%)

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

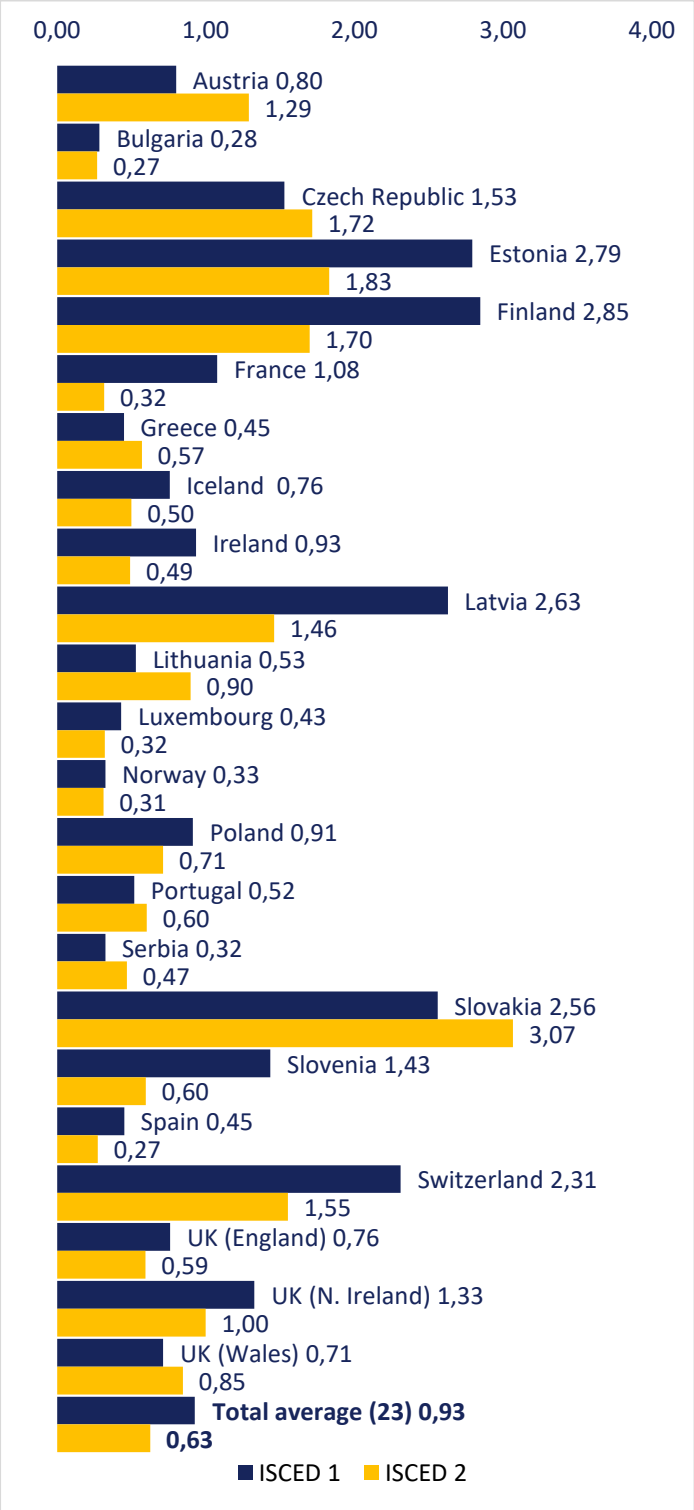

Разбивката по ISCED 2 е изчислена, както следва:

Броят на учащите в ISCED 2 с официално решение на СОП, които се обучават в отделни специални класове в масовите училища + Броят на учащите в ISCED 2 с официално решение на СОП, които се обучават в отделни специални училища/Броят на учащите, които са записани във всички официални образователни среди x 100.

Данните са налични от 23 държави. Степента на записване на напълно отделно обучение на учащите с официално решение на СОП в ISCED 2 варира от 0,27% до 3,07%; общата средна стойност за 23-те страни е 0,63%.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Процентът на учащите се с официално решение на СОП, въз основа на записаното население в училище (%)

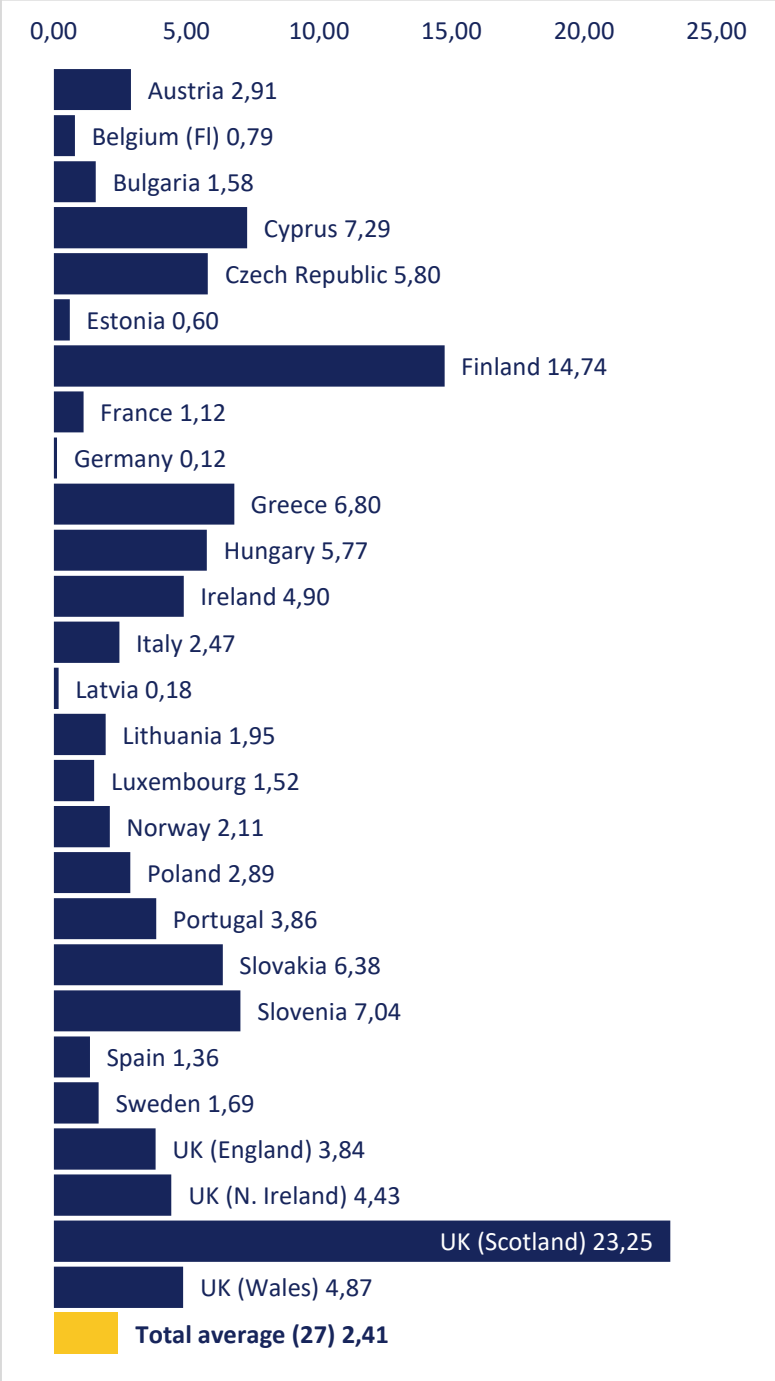

Този индикатор е изчислен, както следва: Броят на учащите с официално решение на СОП/Броят на учащите, които са записани във всички формални образователни среди x 100.

Данните са налични от 27 държави.

Коефициентите на идентифициране на СОП варират от 0,12% до 23,25%; общата средна стойност за 27-те държави е 2,41%.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Процентът на учащите с официално решение на СОП в специалните класове в масовите училища, въз основа на записаното училище (%)

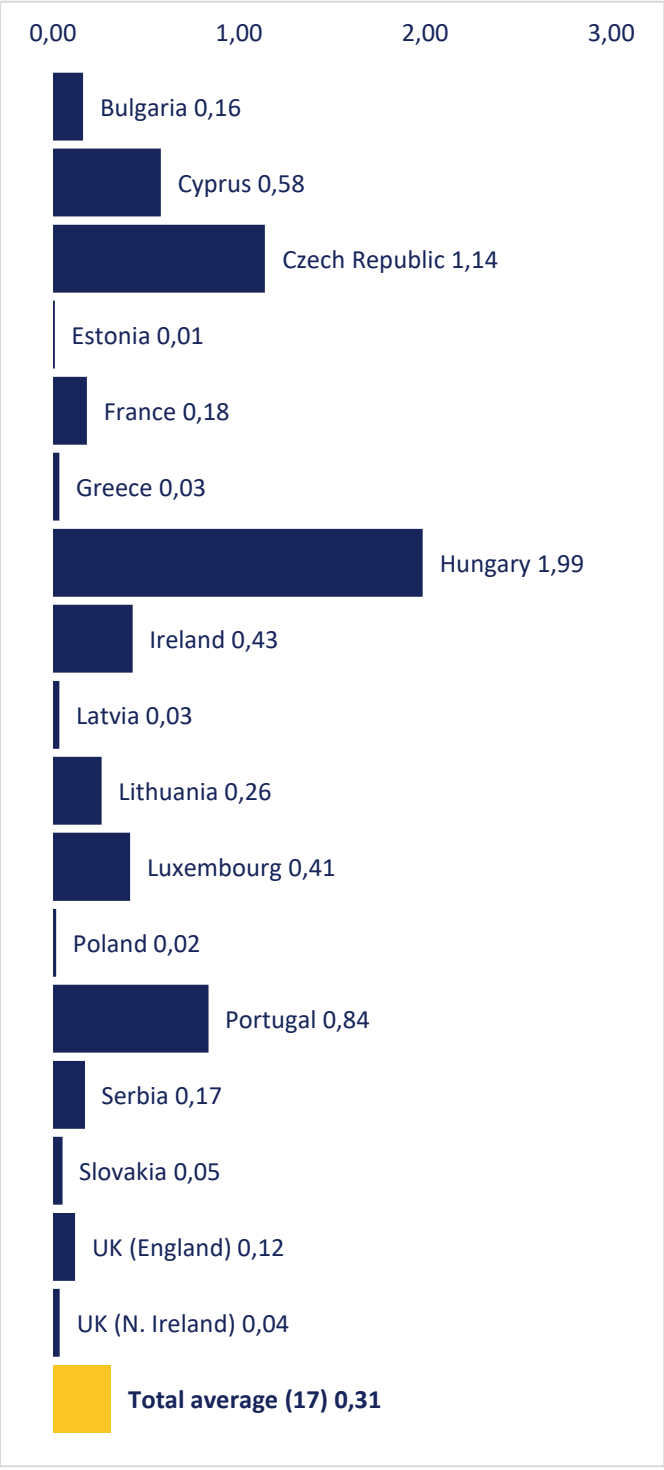

Данните се фокусират върху учащи се с официално решение на СОП, в съответствие с оперативната дефиниция на EASIE, които са записани в отделни специални класове в масовите училища, в съответствие с 80% еталон за стаж за приобщаващо образование (или най-подходящия заместител за това бенчмарк), т.е. тези учащи се записват в масово училище, но прекарват по-голямата част от времето си далеч от връстниците си.

Този индикатор е изчислен, както следва: Броят на учащите с официално решение на СОП, които се обучават в отделни специални класове в масовите училища/Броят на учащите, които са записани във всички формални образователни среди x 100.

Данните са налични от 17 държави. Коефициентът на записване на учащите в отделни специални класове в масовите училища варира от 0,01% до 1,99%; общата средна стойност за 17-те държави е 0,31%.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Процентът на учащите с официално решение на СОП в специалните училища, на базата на записаното училище (%)

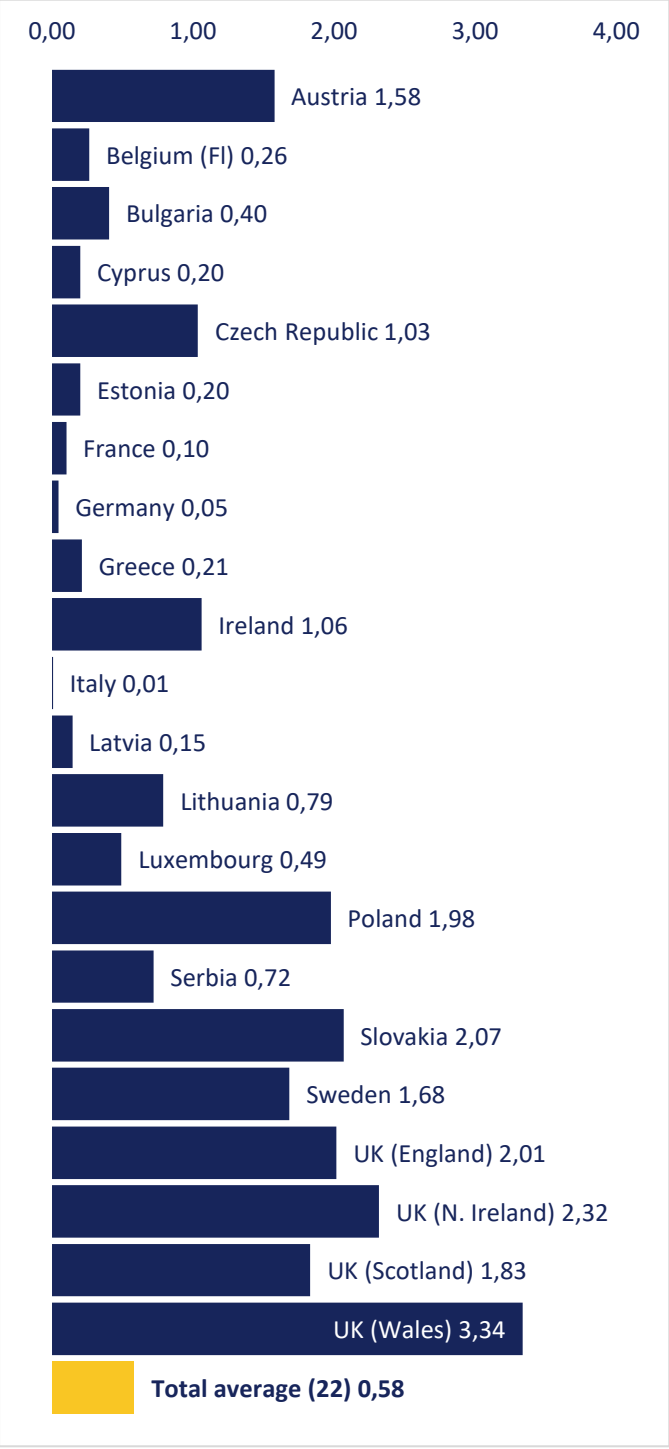

Този показател е изчислен, както следва: Броят на учащите с официално решение на СОП, които се обучават в отделни специални училища/Броят на учащите, които са записани във всички формални образователни среди x 100.

Данните са налични от 22 държави. Коефициентът на записване в специални училища варира от 0,01% до 3,34%; общата средна стойност за 22-те страни е 0,58%..

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

Процентът на учащите се с официално решение на СОП в напълно отделни образователни среди, въз основа на записаното в училище население (%)

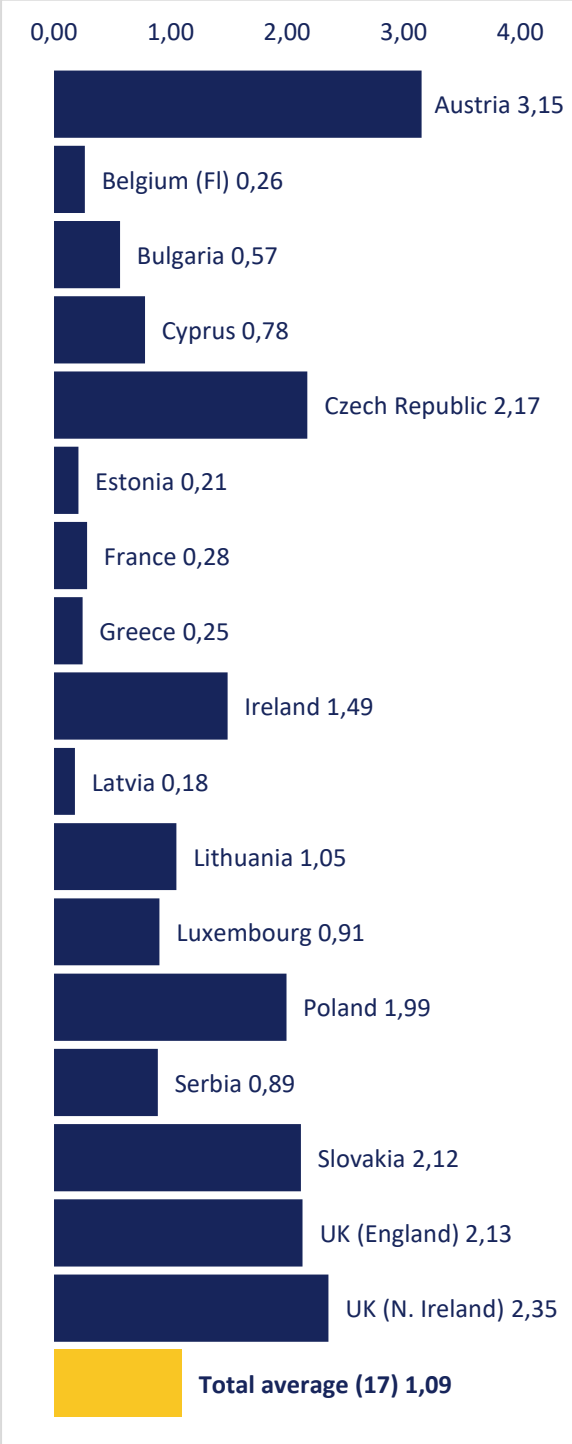

Данните се фокусират върху учащите с официално решение на СОП, в съответствие с оперативната дефиниция на EASIE, които са записани в напълно отделни образователни среди, т.е. специални класове и специални училища, в съответствие с 80% еталон за стаж (или най-подходящия прокси за този показател).

Този показател е изчислен, както следва: Броят на учащите с официално решение на СОП, които се обучават в отделни специални класове в масовите училища + Броят на учащите с официално решение на СОП, които се обучават в отделни специални училища/Броят на учащи, които са записани във всички официални образователни среди x 100.

Данните са налични от 17 държави.
Напълно отделните проценти на записване за учащи с официално решение на СОП варират от 0,18% до 3,15%; общата средна стойност за 17-те страни е 1,09%.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

В страните по проекта за 4G ситуациите за четирите изследвани индикатора са следните [11]:

Възраст 15 години – ISCED 2	***% от учащите със СОП, на базата на записаните училища***	***% от учащите със СОП в специални класове в масовите училища, на базата на записаните училища***	***% от учащите със СОП в специални училища, на базата на записаните училища***	***% от учащите със СОП в напълно отделни образователни среди, въз основа на записаното население в училище***
България	1,39	0,01	0,26	0,27
Чехия	5,24	0,35	1,36	1,72
Италия	1,54	n.a.	0,00	n.a.
Португалия	2,94	0,51	0,09	0,60
Испания	2,33	0,06	0,22	0,45
Средно [12]	2,14	0,22	0,72	0,63

Възраст 15 години – ISCED 2	***% от учащите със СОП, на базата на записаните училища***	***% от учащите със СОП в специални класове в масовите училища, на базата на записаните училища***	***% от учащите със СОП в специални училища, на базата на записаните училища***	***% от учащите със СОП в напълно отделни образователни среди, въз основа на записаното население в училище***
България	1,58	0,16	0,40	0,57
Чехия	5,80	1,14	1,03	2,17
Италия	2,47	n.a.	0,01	n.a.
Португалия	3,86	0,84	n.a.	n.a.
Испания	1,36	n.a.	n.a.	n.a.
Средно	2,41	0,31	0,58	1,09

[11] The data focuses on learners with an official decision of СОП

[12] The average rates are calculated with reference to a variable number of European countries, based on the availability of individual data

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

4.4. Действия за борба с ESL сред младите хора със СОП и увреждания

Има някои специфични фактори, които поставят младите хора, идентифицирани като лица със СОП и/или увреждане, в особен риск от ESL. Борбата с тях включва гарантиране, че:

- - тези млади хора имат подходящо високо ниво на подкрепа;
- - преходите им се планират внимателно;
- - участват техните семейства;
- - всъщност има подходящи, висококачествени възможности за висше средно образование.

Тези специфични действия обаче трябва да се разглеждат като част от по-широкия набор от действия за борба с ESL. Съществуват значителни припокривания между популациите „СОП“ и „не-СОП“ на тези, които са изложени на риск от ESL, както и между рисковете, които засягат двете групи. От това следва, че действията, които намаляват рисковете за една група, вероятно ще направят същото за другата – и наистина ще подобрят системата за всички.

Има доказателства, че политическите и практически инициативи могат да доведат до дълъг път към смекчаване на рисковете, пред които са изправени тези млади хора:

- - Внимателното индивидуално наблюдение като важна основа за действие. Приемането на базирана на данни система, наречена „Система за ранно предупреждение“ за идентифициране на ученици с обучителни увреждания, които са изложени на риск[13]. Използване на данни за идентифициране на кои ученици са най-застрашени от отпадане и след това предоставяне на тези ученици на достъп до възрастен адвокат, който може да приложи академична и поведенческа подкрепа в училищен климат, който насърчава персонализирани и подходящи инструкции[14]. Такива системи за ранно предупреждение обикновено включват когнитивни и поведенчески мерки, но могат да включват и емоционално благополучие [15].

[13] Zablocki, M. and Krezmien, M. P., 2012. ‘Drop-Out Predictors Among Students With High-Incidence Disabilities: A National Longitudinal and Transitional Study 2 Analysis’ Journal of Disability Policy Studies

[14] Pyle, N. and Wexler, J., 2012. ‘Preventing Students With Disabilities From Dropping Out’ Intervention in School and Clinic, 47 (5), 283–289

[15] Nouwen, W., Clycq, N., Braspenningx, M. and Timmerman, C., 2015. Cross-case Analyses of School-based Prevention and Intervention Measures. Antwerp: Universiteit Antwerpen

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

- - Процесът на индивидуализираната образователна програма (IEP) като идеален начин за справяне с индивидуалните различия, включително фактори, които е вероятно да повлияят на решението на отделния ученик да не завърши училище[16]
- - Наставничеството намалява риска от ESL също и когато менторската програма се използва в училищата за учащи с емоционални и поведенчески затруднения. Изглежда, че силните взаимоотношения между ученици и ментори се превръщат в подобрена ангажираност в училище, по-добро присъствие и така в намален процент на ESL[17].

Всъщност изследванията не са в състояние да кажат точно как СОП и увреждания действат като детерминанти на ESL, нито какви видове интервенции работят с какви групи млади хора и при какви обстоятелства.

5. ESL и житейски умения

5.1. Определение на житейските умения

През последните години светът търси обща основа за разнообразни дейности по превенция и промоция на здравето на децата и младите хора и начини за интегриране на разпръснати дейности, предприети от различни организации и институции. Едно от предложенията е разпространено от Световната здравна организация (СЗО), като подход се фокусира върху развитието на житейски умения[18].

Формирането на житейски умения е да се създаде такава среда, в която младите хора да придобиват знания и умения и да развиват подходящи нагласи за изграждане и развитие на здравословен начин на живот. Житейските умения са способността за адаптиране и положително поведение, които позволяват на индивида ефективно да се справя с предизвикателствата на ежедневния живот. По-специално, житейските умения са психосоциални компетенции и междуличностни умения, които помагат на хората да

[16] Bear, G. G., Kortering, L. J. and Braziel, P., 2006. 'School Completers and Noncompleters With Learning Disabilities: Similarities in Academic Achievement and Perceptions of Self and Teachers' Remedial and Special Education

[17] Anderson, A. R., Christenson, S. L., Sinclair, M. and Lehr, C., 2004. 'Check & Connect: The importance of relationships for promoting engagement with school' Journal of School Psychology; Sinclair, M. F., Christenson, S. L. and Thurlow, M. L., 2005. 'Promoting school completion of urban secondary youth with emotional or behavioral disabilities' Exceptional Children

[18] Woynarowska Barbara, *Umiejętności życiowe*, Warszawa, source on-line http://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCsQFjACahUKEwiUo_CSucHHAhVjw3IKHcSoBoI&url=http%3A%2F%2Fwww.lider.szs.pl%2Fbiblioteka%2Fdownload.php%3Fplik_id%3D1031%26f%3Dartykul_1031.doc&ei=TOnaVZTNIOOGywPE0ZqQCA&usg=AFQjCNFfoKY5tWKLWS74igQWY_p71xHOFg,

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

вземат правилните решения, да решават проблеми, да мислят критично и креативно, да общуват ефективно, да изграждат здрави взаимоотношения, да се идентифицират с другите, да се справят и управляват живота си по здравословен и ефективен начин. Уменията за живот могат да се отнасят до дейностите на индивиди, действия на групи от индивиди и дейности в заобикалящата среда, за да станат по-приятелски настроени към здравето. Здравето е състояние на пълно физическо, психическо и социално благополучие.

Какви са житейските умения? Терминът се дефинира по различен начин.

Световната здравна организация дефинира житейските умения като „способности за адаптивно и положително поведение, което позволява на хората да се справят ефективно с изискванията и предизвикателствата на ежедневния живот“. УНИЦЕФ дефинира житейските умения като „промяна на поведението или подход за развитие на поведението, предназначен да отговори на баланса на три области: знания, отношение и умения“. Определението на УНИЦЕФ се основава на доказателства от изследвания, които предполагат, че промените в рисковото поведение са малко вероятни, ако не се обърне внимание на компетентността, базирана на знания, нагласа и умения. Уменията за живот са по същество онези способности, които помагат за насърчаване на психическото благополучие и компетентност на младите хора, докато се сблъскват с реалностите на живота.

Според СЗО тези умения позволяват на човешкото същество да се адаптира към положителното поведение, така че то/тя да може ефективно да се справя със задачите (изисквания) и предизвикателствата на ежедневния живот. Този термин се отнася до психосоциалните умения (компетенции). То не включва умения от "физическата" страна на човешкото функциониране и професионални умения и изкарване на прехраната, които допълват житейските умения. Тя разграничава умението от характеристиките (свойствата) на човека. Характеристиките включват например самочувствие, отговорност, честност. Тези характеристики могат да бъдат развити или засилени в процеса на придобиване на житейски умения.

ОИСР прие по-общо определение за житейски умения в контекста на проекта DeSeCo[19]. Той дефинира житейските умения по три основни критерия, а именно:

а) ключовите компетенции допринасят за цялостен успешен живот и добре функциониращо общество,

б) те са инструментални за посрещането на важни предизвикателства в широк спектър от подходящи контексти, и накрая,

[19] Rychen, D.S, Salganik L.H. (eds.) (2001) Defining and Selecting Key Competencies, Göttingen, Hogrefe and Huber Publications

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

в) те са от значение за всички лица. Тези ключови компетенции функционират в социално хетерогенни групи, действат автономно и използват инструменти интерактивно.

Съставките на общо дефинираните житейски умения могат да бъдат описани по следния начин:

- - включват уменията, необходими за прилагане на концептуалното мислене и рефлексия в конкретни ситуации;
- - предполагат способности за участие в ефективно взаимодействие с околната среда и осигуряват подходяща мотивационна нагласа;
- - включват психологически предпоставки за успешно представяне, като способности за решаване на проблеми, самочувствие и умения за критично мислене[20].

УНИЦЕФ, ЮНЕСКО и СЗО изброяват десетте основни стратегии и техники за житейски умения като: решаване на проблеми, критично мислене, ефективни комуникационни умения, вземане на решения, творческо мислене, умения за междуличностни взаимоотношения, умения за изграждане на самосъзнание, емпатия и справяне със стреса и емоции. Самосъзнанието, самочувствието и самочувствието са основни инструменти за разбиране на силните и слабите страни. Следователно индивидът е в състояние да разпознава наличните възможности и да се подготви да се изправи пред възможни заплахи. Това води до развитие на социално съзнание за проблемите на семейството и обществото. Впоследствие е възможно да се идентифицират проблемите, които възникват както в семейството, така и в обществото.

От гледна точка на промоцията на здравето и първичната превенция СЗО разграничава две групи умения:

- - **Основни умения** за ежедневието за добро настроение, междуличностни отношения и поведение, благоприятстващо здравето. Те включват десетте умения, комбинирани в 5 категории, съдържат много "специфични" умения:
  - Вземане на решения и решаване на проблеми (включително търсене на алтернативи, оценка на риска, получаване на информация и оценка, оценка на последствията от действия и поведение, поставяне на техните цели и др.)
  - Творческо мислене и критично мислене.

[20] Dohmen, G. (1996) Lifelong Learning: Guidelines for a Modern Education Policy. Bmb+f. Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft, Forschung und Technologie

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

- Ефективна комуникация и поддържане на добри междуличностни отношения (т.е. активно слушане, даване и получаване на обратна връзка, комуникация на вербална и невербална асертивност, умения за преговори, разрешаване на конфликти, сътрудничество, работа в екип).
- Самосъзнание и емпатия (напр. самочувствие, идентифициране на собствените силни и слаби страни, позитивно мислене, изграждане на представа за себе си и собственото тяло, самообразование).
- Справяне с емоциите и управление на стреса (включително самоконтрол, справяне с натиска, страх, трудни ситуации, търсене на помощ, управление на времето)

- **Специфични умения** за справяне с рискове като: категорично отричане на употреба на наркотици, осъществяване на сексуални отношения, участие в актове на насилие, вандализъм и др. Те се развиват във връзка с горните основни умения.

10-те основни житейски умения, които позволяват на хората да се адаптират и да се справят ефективно с изискванията и предизвикателствата на живота (от СЗО) са:

1. Self-awareness
2. Empathy
3. Critical thinking
4. Creative thinking
5. Decision making
6. Problem Solving
7. Effective communication
8. Interpersonal relationship
9. Coping with stress
10. Coping with emotions

Самосъзнанието включва разпознаване на „аз“, нашия характер, нашите силни и слаби страни, желания и неприязън. Развитието на самосъзнание може да ни помогне да разпознаем кога сме стресирани или се чувстваме под напрежение. Често е предпоставка за ефективна комуникация и междуличностни отношения, както и за развиване на емпатия с другите.

Емпатия – За да имаме успешна връзка с нашите близки и обществото като цяло, трябва да разбираме и да се грижим за нуждите, желанията и чувствата на другите хора. Емпатията е способността да си представим какъв е животът на друг човек. Без съпричастност комуникацията ни с другите ще представлява еднопосочен трафик. Емпатията може да ни помогне да приемем другите, които може да са много различни

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

от нас самите. Това може да подобри социалните взаимодействия, особено в ситуации на етническо или културно многообразие.

Критичното мислене е способност за анализиране на информация и опит по обективен начин. Критичното мислене може да допринесе за здравето, като ни помага да разпознаем и оценим факторите, които влияят на нагласите и поведението, като ценности, натиск от връстници и медии.

Творческото мислене е нов начин за виждане или правене на неща, който е характерен за четири компонента – плавност (генериране на нови идеи), гъвкавост (лесна промяна на перспективата), оригиналност (замисляне на нещо ново) и разработка (надграждане на други идеи).

Вземането на решения ни помага да се справяме конструктивно с решенията за нашия живот. Това може да има последствия за здравето. Тя може да научи хората как активно да вземат решения относно своите действия във връзка със здравословната оценка на различните опции и какви ефекти е вероятно да имат тези различни решения.

Решаването на проблеми ни помага да се справяме конструктивно с проблемите в живота си. Значителни проблеми, които остават нерешени, могат да причинят психически стрес и да доведат до съпътстващо физическо натоварване.

Уменията за междуличностни отношения ни помагат да се свързваме по положителен начин с хората, с които общуваме. Това може да означава да можем да създаваме и поддържаме приятелски отношения, което може да бъде от голямо значение за нашето психическо и социално благополучие. Може да означава поддържане на добри отношения с членовете на семейството, които са важен източник на социална подкрепа. Това може също да означава да можете да прекратите отношенията конструктивно.

Ефективната комуникация означава, че сме в състояние да изразяваме себе си, както вербално, така и невербално, по начини, които са подходящи за нашите култури и ситуации. Това означава да можете да изразявате мнения и желания, а също и нужди и страхове. И това може да означава да можете да поискате съвет и помощ в момент на нужда. Справянето със стреса означава да разпознаваме източниците на стрес в живота си, да разпознаваме как това ни влияе и да действаме по начини, които ни помагат да контролираме нивата на стрес, като променим средата или начина си на живот и се научим как да се отпускаме. Справянето с емоциите означава да разпознаваме емоциите в нас и другите, да осъзнаваме как емоциите влияят на поведението и да можем да реагираме на емоциите по подходящ начин. Интензивните емоции като гняв или тъга могат да имат отрицателен ефект върху здравето ни, ако не реагираме по подходящ начин.

Справяне със стреса: Погрешни вярвания като „Не съм достатъчно добър“ или „Нещо не е наред с мен“ причиняват до 95% от всички заболявания и болести. Мембраната на клетката е мозъкът на клетката, а не ядрото. Нашите вярвания се съхраняват в мембраната на нашите клетки. Освен ако не сме напълно наясно какво правим и защо го правим във всеки един момент, ние винаги действаме според нашето несъзнателно

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

програмиране, съхранено като вярвания в нашите клетки. Научните изследвания установяват, че стресът е основният фактор за физическото, психическото и емоционалното заболяване. Откриване как несъзнателните физически, умствени и емоционални навици създават стрес, стареене, пристрастяване и болести, чрез осъзнаване и прости промени в начина на живот, възвръщайки младежката жизненост, радост и благополучие.

Справяне с емоционалното: Нашите чувства са прекрасен барометър за нашето благополучие. Когато не сме обхванати от негативно мислене, чувствата ни остават положителни и се чувстваме радостни, любящи и спокойни. Когато се чувстваме уплашени, ядосани или депресирани, това е сигурен знак, че мислите ни са станали негативни и нефункционални. Развитието на това осъзнаване и вземането на решение за премахване на негативното мислене може да промени драматично живота.

5.2. Жизнени умения в образованието

Повечето специалисти по развитие са съгласни, че житейските умения обикновено се прилагат в контекста на здравни и социални събития. Те могат да се използват в много области на съдържание: превенция на употребата на наркотици, сексуално насилие, тийнейджърска бременност, превенция на ХИВ/СПИН и превенция на самоубийствата. Определението се простира до образованието на потребителите, образованието за околната среда, образованието за мир или образованието за развитие, препитание и генериране на доходи, наред с други. Накратко, житейските умения дават възможност на младите хора да предприемат положителни действия, за да се защитят и да насърчават здравето и положителните социални взаимоотношения

Изборът за насърчаване на жизнените умения в училищата произтича от съзнанието, че тези умения трябва да бъдат част от обикновения репертоар от психосоциални умения на младите хора, за да се изправят пред трудностите, свързани с промяната и очакванията, свързани с тях.[21]. Чрез обучението за житейски умения, целта е да се укрепят индивидуалните компетенции, за да се увеличи и подкрепи самостоятелността и поемането на отговорности от младите хора [22].

Световната здравна организация (СЗО) препоръчва образователни пътеки, базирани на житейски умения, да се реализират в училища от всяко ниво, тъй като те се ползват с подходящото доверие в общността и тъй като в рамките на училищата е възможно да се

[21] Baumgartner E., Bombi E. (2002). Training in life-skills. City and school.

[22] *The efforts of teachers and students are directed mainly towards achieving high academic results. That is why life skills, probably due to overload and lack of sufficient time, are not considered as vital by the teachers. The development of such skills according to them is an additional task not central to their work, a burden*

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

достигне до широки популации от деца и юноши, да имат наличие на необходимата инфраструктура и опитни учители, за да се проучат ефектите от краткосрочните и дългосрочните програми[23]. През 1993 г. СЗО публикува документа „Образование по житейски умения в училищата", който включва списък на личните и релационни умения, полезни за успешното справяне с отношенията между индивида и другите хора. Според Речника за промоция на здравето, реализиран от СЗО, терминът здравно образование означава *„образователен процес, ориентиран не само към предоставяне на информация, свързана със здравния сектор, но по-скоро към подпомагане на мотивацията на учениците; към развитието на техните умения; за придобиване на самочувствие, необходимо за вземане на решения, свързани с избора на здравеопазване. Обученият индивид трябва да развие: а) подходяща здравна грамотност, т.е. набор от когнитивни и социални умения, които му позволяват да има достъп и да използва информацията, полезна за неговото лично и социално благополучие; б) подходящ капацитет за овластяване; в) адекватен набор от* ***житейски умения****, т.е. умения и навици, способност да прави избор, учене, което му/й позволява да развие положително поведение, ефективно срещу въпросите и предизвикателствата на ежедневния живот"*.

Очевидно е, че освен практическите и професионалните умения, са необходими и други видове умения като социални, индивидуални и рефлексивни умения. Програмите за житейски умения наблягат на способностите, които помагат за улесняване на комуникацията, преговорите, за критично мислене и решаване на проблеми и вземане на независими решения. Тези развития в областта всъщност доведоха до важни пробиви в политиката и планирането, особено в програмите за неформално образование за маргинализирани и младежи и възрастни в неравностойно положение. В много части на света житейските умения формират значителна и редовна част от училищната програма и учебната програма за възрастни.

Идеите, изложени в документа на СЗО, в белите книги на J. Delors и E. Cresson, са придобити от европейските държави, които чрез директиви и национални регулации се опитаха да установят своя „собствена" референтна рамка по темата „ житейски умения и компетенции".

УНИЦЕФ идентифицира следните критерии, за да гарантира успешно обучение, основано на житейски умения[24]:

- - То трябва не само да се отнася до промяната на знанието и отношението, но, което е по-важно, до промяната на поведението.

[23] LIFE SKILLS EDUCATION FOR CHILDREN AND ADOLESCENTS IN SCHOOLS Introduction and Guidelines to Facilitate the Development and Implementation of Life Skills Programmes, 1993

[24] https://www.unodc.org/pdf/youthnet/action/message/escap_peers_07.pdf

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

- - Традиционните "базирани на информация" подходи обикновено не са достатъчни, за да доведат до промени в нагласите и поведението. Например, една лекция за „безопасно поведение“ няма непременно да доведе до практикуване на безопасно поведение. Следователно лекцията трябва да бъде подкрепена с упражнения и ситуации, в които участниците могат да практикуват безопасно поведение и да изпитат ефектите от него. Теорията за обучение на възрастни подчертава, че възрастните учат най-добре това, което могат да свържат със своя опит и практика.
- - Ще работи най-добре, когато е увеличен или подсилен. Ако едно съобщение е дадено веднъж, мозъкът запомня само 10 процента от него един ден по-късно, а когато същото съобщение се дава шест пъти на ден, мозъкът помни 90 процента от него. Оттук и необходимостта от повторение, обобщаване, подсилване и преглед.
- - Ще работи най-добре, ако се комбинира с разработване на политики, достъп до подходящи здравни услуги, развитие на общността и медии.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

6. ИКТ в образованието

ИКТ предлагат голям потенциал за подкрепа на ученето през целия живот за всички групи ученици, включително тези, които имат специални образователни потребности. Прилагането на ИКТ трябва да засили независимостта, интеграцията и равните възможности за тези хора и по този начин ще улесни включването им в обществото като ценени, уважавани и допринасящи членове. Съществуват сериозни доказателства, че информационните и комуникационните технологии (ИКТ) могат да имат положително въздействие върху мотивацията и ангажираността на учениците, но доказателствата са по-слаби за въздействие върху повишаването на постиженията. Въпреки че можем да намерим примери за технологични интервенции, повишаващи постиженията, това са изключения, тъй като постиженията на всяка „конкретна инициатива“ не отразяват реалността в цялата система.

„Подходите, ориентирани към обучението, към ученето с помощта на технологии могат да дадат възможност на учащите се и да се възползват от добри учебни преживявания, които иначе не биха били възможни“ . Дигиталната технология предлага ценни инструменти за други градивни елементи в ефективна учебна среда, включително индивидуализирано обучение, съвместно обучение, управление на формиращо оценяване и много методи, базирани на запитвания (пак там).

Внедрени интелигентно, цифровите технологии могат да намалят географските, социално-икономическите и културните бариери пред достъпа до качествено образование. Технологията поддържа мощни връзки и сътрудничество и има потенциала да увеличи равните възможности за образование.

„Технологията има огромен потенциал, особено когато преобразува различните компоненти, взаимоотношения, партньорства и принципи, които са неразделна част от учебните среди“ . Технологията разширява обхвата на преподавателите, подкрепящи учащите, и позволява широко споделяне на специализирани ресурси (пак там)[25].

6.1. Технологии за обучение

Новите технологии дават възможност за организиране на работа в класната стая и от разстояние и отново колективна работа и индивидуална работа, които могат да бъдат планирани и извършвани от учителите както като подкрепа, изясняване, задълбочаване на теми, които се третират основно от учителите с използването на методи, които смятат

[25]https://www.educationcounts.govt.nz/publications/schooling2/digital-technology/towards-digital-enablement-a-literature-review

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

за най-подходящи, но и като основен и уникален подход, който позволява самостоятелно и без допълнителна подкрепа от учителите да се постигне желания резултат.

В класната стая новите технологии правят урока много по-динамичен; да извършват симулации, да пътуват и да се ориентират, да намират информация от различни източници и да ги сравняват помежду си, да пишат съвместни текстове, да гледат видео уроци и да изпълняват интерактивни упражнения. Те позволяват да се направи истински и „досегаем“ свят от училище повече и следователно да се изправите и измервате с автентични и динамични задачи и преживявания.

Новите технологии, по-специално всички онези, които благоприятстват комуникацията, могат да осигурят валидна опорна точка за подобряване на училищното обучение и едновременното придобиване на всички онези умения, например житейски умения и меки умения, които не са често предмет на целите на произведения, но които въпреки това се придобиват благодарение на предлаганата възможност за интегриране на теоретични аргументи и тяхното приложение в реалността.

Ясно е, че тези резултати могат да бъдат постигнати само ако има, нагоре, внимателно дидактическо планиране с планирани стратегии за преподаване и базирани на характеристиките на хората. Целта е да се подобри ученето чрез стимулиране на интереса и мотивацията, дори чрез провеждане на извънкласни дейности.

Разбира се, технологиите не могат да бъдат единствените инструменти, които могат да се използват за развиване на умения, нагласа за сътрудничество, знания, борба срещу преждевременното напускане на училище или дори подпомагане на съзряването на умения и знания по предмети със специфични учебни потребности (СОП). Използването на определени инструменти може да подобри ученето само ако помага за ефективни стратегии за преподаване, тоест, когато позволява да се увеличи времето, посветено на ученето и упражненията, когато подпомага сътрудничеството или когато компенсира трудностите в учебните ситуации.

Разглеждането на **използването на технологиите от учителите в класната стая** е много интересен литературен преглед [26] показва, че има доста изследвания, направени по отношение на. Повечето от тях се съсредоточават върху факторите, влияещи върху използването на технологиите от учителите, приемането на технологиите и готовността на учителите, възприятията на учителите за използване на технологиите в учебния процес и ролите на учителите в среда за учене с подобрени технологии.

Резултатите от извършения преглед на свързаната литература разкриват, че сред най-често срещаните видове технологии, които учителите използват за улесняване на

[26] A Literature Review on the Current Technocology in Education: An Examination of Teachers Use of Technology and Its Association to Digital Inequality in School, Mary Grace C. Nueva, De La Salle University – Manila

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

преподаването, са Power Point, интернет или уеб-базирано приложение[27], таблет, iPad или мобилни устройства [28], мрежи в социалните медии [29], виртуална класна стая [30] and приложения, базирани на игри [31]. Наличието на инфраструктура се счита за важна съставка за успешна технологична интеграция в училищата. Въпреки това, въпреки големите усилия, положени от училищата за осигуряване на необходимите технологични ресурси, все още съществуват пропуски относно това как учителите използват технологията като средство за преподаване и учене. Способността им да прилагат иновации в съответните им класове зависи от сложността на технологията и желанието им да учат технологии. Те добавиха, че учителите, които са по-рано възприемащи технологиите и отделят значителна част от времето си за включване на образователни технологии в своето преподаване, са по-склонни да приемат нова технология, независимо от нейната сложност. Дори за тези, които използват технология, повечето от тях я използват, като интернет, за търсене на информация и материали за разпространение на своите ученици[32]. Във връзка с това учителите използват технологии за административни цели, технологично образование, необразователни цели, подготовка за обучение, насочено от учители преподаване, домашна работа на учениците и оценка на обучението[33]. Най-често използваният за учебни цели е Power Point [34] което изглежда е продължение на традиционната стратегия за преподаване. Когато се изследват въз основа на гледната точка на учениците, учителите им позволяват да използват технологии в класа си под формата на смартфони за правене на бележки, преразглеждане и събиране на информация[35]. От по-леката страна, учителите са използвали технология за подобряване на уроците, като например за дейности, свързани с музиката, като например при създаване на песни, репетиции/изпълнения, използване на инструменти за преподаване, използване на виртуални инструменти, аудио/видео запис и ресурси за слушане[36]. Въвеждането на мобилни устройства и таблети в училищата промени начина, по който учениците учат и доведе до поляризация

[27] Rolando, L. G. R., Salvador, D. F., & Luz, M. R. (2013). The use of internet tools for teaching and learning by in-service biology teachers: A survey in Brazil. Teaching and Teacher Education

[28] Riley, P. (2013). Teaching, learning, and living with iPads. Music Educators Journal

[29] Cunha Jr, F. R. D., van Kruistum, C., & van Oers, B. (2016). Teachers and Facebook: using online groups to improve students' communication and engagement in education. Communication Teacher

[30] Martin, F., & Parker, M. A. (2014). Use of synchronous virtual classrooms: Why, who, and how. MERLOT Journal of Online Learning and Teaching

[31] Wang, A. I. (2015). The wear out effect of a game-based student response system. Computers & Education

[32] Rolando, L. G. R., Salvador, D. F., & Luz, M. R. (2013), *ibidem*

[33] Kurt, S. (2013). Examining teachers' use of computer-based technologies: A case study. Education and Information Technologies

[34] Ruggiero, D., & Mong, C. J. (2015), imidem

[35] Sormunen, K., Lavonen, J., & Juuti, K. (2014). Crossing classroom boundaries in science teaching and learning through the use of smartphones. Crossing boundaries for learning–through technology and human efforts.

[36] Riley, P. (2013), ibidem

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

на учителите, които използват технологии [37]. Има онези, класифицирани като иновативни учители, които преминаха от подход, ориентиран към учителя, към подход, ориентиран към учащия. Томсън и колегите му заявиха, че тези учители са трансформирали уроците си в съответствие с предимствата, които могат да предложат таблетните компютри. Но има и такива, които се считат за учители по инструментали, които изглежда използват устройството като книга зад стъклото. Социалните медийни мрежи бяха използвани и за учебни цели в класната стая. Използва се от учители за насърчаване на взаимодействието учител-ученици и ученици-ученици. Някои проучвания обаче разкриват, че учениците предпочитат пасивно поведение по отношение на взаимодействието им с учителите. Развитието на социалните взаимоотношения между онлайн учителите-членове помага за получаване на потенциални ресурси и надеждна подкрепа чрез тяхната социална мрежа[38]; като пример, наличието на виртуална класна стая би позволило на учениците и учителите да комуникират синхронно, използвайки функции като аудио, видео, текстов чат, интерактивна дъска и оценка на приложенията [39]. Друг вид технология сега се използва в класната стая както от учители, така и от ученици, това е облачно-базирана технология, където Google Docs служи като добър пример. Използването на Google Docs помогна на учениците в дейности като съвместно писане и редактиране и подобрено взаимодействие между писатели и читатели[40]. Приложенията, базирани на игри, са установили, че подобряват мотивацията и ангажираността на учениците в уроците в класната стая [41].

Разглеждане на **използването на технологии от учениците в класната стая [42],** има убедителни доказателства, че цифровото оборудване, инструменти и ресурси могат, когато се използват ефективно, да повишат скоростта и дълбочината на обучението по природни науки и математика за учащите в начална и средна възраст. Има показателни доказателства, че същото може да се каже за някои аспекти на грамотността, особено за писане и разбиране. Изглежда, че цифровите технологии са подходящи средства за

[37] Thomson, A., Bridgstock, R., & Willems, C. (2014). 'Teachers flipping out'beyond the online lecture: Maximising the educational potential of video. Journal of Learning Design

[38] Tseng, F. C., & Kuo, F. Y. (2014). A study of social participation and knowledge sharing in the teachers' online professional community of practice. Computers & Education

[39] Martin, F., & Parker, M. A. (2014). Use of synchronous virtual classrooms: Why, who, and how. MERLOT Journal of Online Learning and Teaching,

[40] Zheng, B., Lawrence, J., Warschauer, M., & Lin, C. H. (2015). Middle school students' writing and feedback in a cloud-based classroom environment. Technology, Knowledge and Learning

[41] Wang, A. I. (2015). The wear out effect of a game-based student response system. Computers & Education

[42] Literature Review on the Impact of Digital Technology on Learning and Teaching, ICF Consulting Services Ltd, November 2015, This document is also available from our website at www.gov.scot. ISBN: 978-1-78544-819-5. The Scottish Government, St Andrew's House, Edinburgh

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

подобряване на основните умения за грамотност и смятане, особено в началните условия. Размерите на ефекта обикновено са подобни на други образователни интервенции, които са ефективни за повишаване на постиженията, въпреки че използването на цифрово обучение има други предимства. Освен това степента на ефекта може да бъде намалена от нивото на способност на учителите да използват ефективно дигитални инструменти и ресурси за обучение за постигане на учебни резултати. По-ефективното използване на дигиталното обучение за повишаване на постиженията включва способността на учителите да идентифицират как дигиталните инструменти и ресурси могат да бъдат използвани за постигане на резултати от обучението и адаптиране на техния подход, както и да имат познания и разбиране на технологията. Това важи за всички училища. Когато обучаемите използват дигитално обучение у дома, както и училище за формални и неформални учебни дейности, това има положителен ефект върху постиженията им, тъй като са удължили времето си за обучение. Това е особено важно за учащите в средна възраст.

Когато проучванията изследват процеса, който води до положителни резултати от дигиталното обучение и преподаване в сравнение с традиционните подходи, е очевидно, че те са по-вероятно да бъдат постигнати, когато цифровото оборудване, инструменти и ресурси се използват за конкретни резултати от обучението и са вградени в модел на преподаване. от самото начало. Това до голяма степен подкрепя изводите, че[43]:

- • Цифровата технология е най-добре да се използва като допълнение към нормалното преподаване, а не като замяна;
- • Не дали технологията се използва (или не) е това, което прави разликата, а колко добре се прилага технологията за подпомагане на преподаването и ученето от учителите;
- • По-ефективните училища и учителите са по-склонни да използват дигиталните технологии ефективно от другите училища. Разликите в размера на ефекта и степента, в която обучаемите постигат положителни резултати в постиженията, повечето автори на проучванията по-горе приписват на:
- • Качеството на преподаване и способността на учителите да използват ефективно цифровото оборудване и инструменти за уроци;
- • На учителите за подготовка и обучение се дава да използват оборудване и инструменти;

[43] Higgins, S., Xiao, Z., Katsipataki, M., 2012. The Impact of Digital Technology on Learning: A Summary for the Education Endowment Foundation

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

- • Възможностите, които учителите имат да видят как дигиталните ресурси могат да се използват и педагогиите да се адаптират [44].

Освен че гарантира, че дигиталните инструменти и ресурси поддържат учебните цели, успехът изглежда е свързан и с някои други фактори:

- • Наличието на оборудване и инструменти в училищата (и у дома);
- • Как учащите използват цифрово оборудване. Съвместното използване на технологиите (по двойки или малки групи) обикновено е по-ефективно от индивидуалното използване, въпреки че някои учащи – особено по-малките деца – може да се нуждаят от насоки как да си сътрудничат ефективно и отговорно;
- • Степента, в която преподаването продължава да прави иновации с помощта на цифрови инструменти и ресурси[45].

6.2. Дигитално обучение, намаляване на неравенствата и насърчаване на приобщаването

Всяка организация, чиято мисия е да действа като доставчик на информация в областта на ученето през целия живот, е длъжна да направи информацията си достъпна за всички. Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (2006 г.) подчертава:

- задължението за „предоставяне на достъпна информация на хората с увреждания“ (чл.4);
- необходимостта от „проектиране, разработване, производство и разпространение на достъпни ИКТ“ (чл. 9);
- правото на образование „без дискриминация и въз основа на равни възможности“ за хората с увреждания (чл. 24).

Доставчиците на информация в рамките на ученето през целия живот се нуждаят от ясни насоки за превръщането на политиката и стандартите в практически задачи за прилагане, като използват иновативните решения на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) по устойчив начин. Често основната бариера за предоставяне на достъпна информация не е липсата на гъвкави ИКТ решения, а липсата на яснота относно това какво предполага политиката, свързана с

[44] Rosen, Y., Beck-Hill D., 2012. Intertwining Digital Content and a One-to-One Laptop Environment in Teaching and Learning: Lessons from the Time to Know Program. Journal of Research on Technology in Education, March

[45] Higgins, S., Xiao, Z., Katsipataki, M., 2012, *ibidem*

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

достъпността, и необходимите начини за ефективно прилагане на стандартите за достъпност в рамките на организационните процеси.

Има индикативни доказателства, че цифровите инструменти и ресурси могат да помогнат за намаляване на пропуските в постиженията по предмети, когато се прилагат ефективно. Има обещаващи доказателства, че цифровото оборудване и ресурси могат да помогнат на обучаемите с допълнителна нужда от подкрепа да подобрят своите умения и компетенции в областта на грамотността и смятането. Уменията и компетенциите на учителите да разпознават как да използват дигитални инструменти и ресурси и да ги прилагат ефективно са от решаващо значение за постигането на положителни резултати за учащите с допълнителна нужда от подкрепа или които са в неравностойно положение по други начини.

Има много малко мета-анализ, обхващащ тази област или разглеждащ специфични групи учащи в неравностойно положение. Това прави трудно да се направят заключения, въпреки че някои автори заключиха, че:

- - дигиталните инструменти и ресурси могат да бъдат „особено практични за учащите с по-ниски способности и тези със специални образователни потребности, където позволяват диференциране и по-интензивни практики и осигуряват по-голяма мотивация за учене“[46]
- - учащите се възползваха от използването на iPad за увеличаване на математиката [47]
- - грамотността сред група учащи се с обучителни затруднения се увеличава, когато им е предоставен организатор за компютърна графика (те написаха повече думи и включиха повече елементи на историята в състава си)[48].

Изглежда, че съставките за успех са свързани със способността на учителите да използват оборудването и инструментите, но също и с тяхното разбиране за това как те могат да бъдат използвани, за да отговорят на нуждите на обучаемите както при ръководено учене, домашна работа, така и при неформално обучение:

- напредъкът в ангажирането на децата на пътуващите в ученето с лаптоп и дигитални ресурси, след като са отпаднали от средното образование, зависи от способността на преподавателите да ги напътстват и интересуват[49]

[46] Passey and Higgins.2011. Learning platforms and learning outcomes—Insights from research. Learning, Media and Technology, Dec.

[47] O'Malley, P., et al., 2013. Effectiveness of Using iPads to Build Math Fluency

[48] Gonzalez-Ledo et al. 2015.The Effects of Computer Graphic Organizers on the Narrative Writing of Elementary School Students with Specific Learning Disabilities. Journal of Special Education Technology, Jan.

[49] D'Arcy, K., 2012. Learning and Digital Inclusion: The ELAMP Project.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация

- голяма част от разликата в подобренията на учащите в компетенциите, свързани с уменията на техните учители да препроектират обучението [50]
- подобренията можеха да бъдат по-големи, ако учителите бяха преминали ефективно обучение преди това [51]
- подобренията можеха да бъдат по-големи, ако родителите и доброволците бяха преминали ефективно обучение преди това, където дигиталните ресурси се използват за учащи с увреждания
- Мащабът на подобрение ще бъде свързан с времето, през което родителите са били в състояние да помогнат, и тяхната способност да го направят [52]
- установи, че студентите доброволци са от решаващо значение за проект за обучение извън училище, използващ дигитални ресурси за учащи се с нужди от обучение [53].

[50] Mouza et al. 2008. Implementation and outcomes of a laptop initiative in career and technical high school education. Journal of Educational Computing Research

[51] O'Malley, P., et al., 2013. Effectiveness of Using iPads to Build Math Fluency

[52] Cavanaugh et al.2013. Online Learning for Students with Disabilities: A Framework for Success. Journal of Special Education Technology, Jan

[53] Celedón-Pattichis et al., 2013. An Interdisciplinary Collaboration between Computer Engineering and Mathematics/Bilingual Education to Develop a Curriculum for Underrepresented Middle School Students. Cultural Studies of Science Education, Dec.

4G DIDACTIC PILLS - ERASMUS+ PROGRAMME. KA2 Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic Partnerships for school education. AGREEMENT n°: 2020-1-CZ01-KA201-078434. Подкрепата на Европейската комисия за производството на тази публикация не представлява одобрение на съдържанието, което отразява само възгледите на авторите и Комисията не може да носи отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в нея информация